

PRZEMYSŁOWIEC

Ł DĄBROWA

Drzewiecki & Jeziorański

INŻYNIEROWIE

Fabryka przyrządów ogrzewania centraln. i Biuro konstrukcyjno-techniczne

Przedsiębiorstwo koncesyonowane przez Magistrat Król. stoł. miasta Krakowa Ł. 76.770/903 III.

Adres: Warszawa, Aleje Jerozolimskie Nr. 85. (dom własny).

Adres telegraficzny: Warszawa Drzewiecki Jeziorański.

Wodociągi i Kanalizacje. ❄ Ogrzewania centralne i Wentylacje. ❄ Urządzenia gazowe.

Firma wykonała w ciągu **jedenastu lat** działalności około 1000 instalacyj.

65

Fabryka Maszyn i Odlewnia

2

Księcia A. LUBOMIRSKIEGO we Lwowie

6

Lwów-Podzamecze ul. Św. Marcina 11.

Adres dla telegramów: SRENIAWA-LWÓW. — Telefon 559. — Konto poczt. Kasy Oszczęd. 867201.

Wykonuje wszelkie roboty, wchodzące w zakres przemysłu maszynowego:

1. Urządzenia, rekonstrukcje i reperacje gorzelń, browarów, młynów, tartaków, cegielń i innych zakładów przemysłowych.
2. Kotły parowe, konstrukcje żelazne, rezerwoary i wszelkie inne roboty kotlarskie.
3. Jako specjalność: transmisje o kołach pasowych, formowanych maszynowo, wykonane przy pomocy maszyn specjalnych.
4. Odlewy żelazne z własnych i nadesłanych modeli od najlżejszych do 5000 kg. wagi. Odlewnia zaopatrzona w najnowsze maszyny do formowania, daje nam możność zadowolnić najostrzejsze wymagania odbiorców naszych.

Prosimy o zwrócenie uwagi na markę ochronną na wyrobach naszych.

57

ORENSTEIN i KÖPPEL

Fabryki kolei wąskotorowych i lokomotyw

BIURO:

Łwów

Pasaż Mikolascha

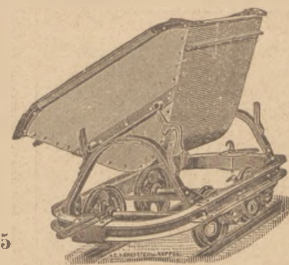
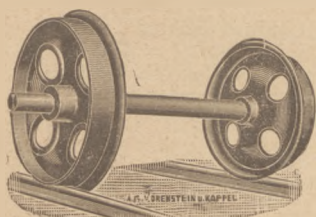
Składy:

ul. Grodecka 127.

Telefon Nr. 594.

URZĄDZAJĄ I DOSTARCZAJĄ

65

Koleje polne, lasowe, oraz dla celów przemysłowych, do ruchu ręcznego, konnego, parowego i elektrycznego.

Koleje linowe — Koleje elektryczne — Koleje przenośne — Koleje drugorzędne — Koleje dojezdowe — Lokomotywy — Wózki — Bagery ręczne i parowe.

Wynajmuje kompletne koleje urządzone. Roboty przedwstępne, trasowanie.

Katalogi, kosztorysy, rysunki darmo i oplatnie.

Katalogi, kosztorysy, cenniki darmo i oplatnie.

Wodociągi, Ogrzewania centralne itd. urządzają CHYLEWSKI, HRUBY i Sp. (patrz ogłoszenia str. 4 i 20.)

Patenty

na wynalazki

4 wyjednywa 15

Kazimierz Ossowski

Biuro patentowe

Petersburg, Wozniesieńskijski prospekt 3. 65

Poszukuje się wody o sile 30—40 koni w pobliżu stacji kolejowej.

Bliejsza wiadomość w Administracji Przemysłowca.

Wilgoć i grzyb

najsilniejsze wyniszczą w zupełności

GLAZURYNA.

Osuszenie kościołów, pałaców i mieszkań wykonuje się od szeregu lat z najlepszym skutkiem i gwarancją.

Płyty słomiane niepalne

jako ochrona ścian od zimna i ściany działowe.

Zgłoszenia:

Biuro fabryki „GLAZURYNY“

Lwów, Łyczakowska 22.

Przesyłki próbne (grzyb) 6 i (wilgoć) 5.

Przegląd - Techniczny

Tygodnik poświęcony sprawom techniki i przemysłu.

Adres Redakcyi i Administr.:
Warszawa, Włodzimirska 3.

PRZEDPŁATA:

W Warszawie: rocznie 10 rub., półrocz. 5 rub., kwartalnie 2-50 rub.; z przesyłką rocz. 12—, półrocz. 6—, kwart. 3— Numer pojedynczy 30 kop.

CENA OGŁOSZEN:

Jednorazowo za całą stronę rb. 13, za półstr. 8—, za ćwierć str. 4—, za jedną ósmą 2-50, za jedną szesnastą rub. 1-50.

7

Sokolnicki & Wiśniewski

15

Biuro elektrotechniczne

Lwów, Akademicka 18. ☼ Kraków, pl. Maryacki 9.

Adres telegraficzny: Grom, Lwów. — Grom, Kraków.

Pierwszy zakład kraj. dla budowy wszelkich urządzeń elektrycznych

WŁASNE WARSZTATY ELEKTROMECHANICZNE.

Składy artykułów elektrotechnicznych.

Budowa kompletnych stacji elektrycznych. Wyzyskiwanie sił wodnych do wytwarzania energii elektrycznej i zastosowania jej w przemyśle i gospodarstwach rolnych. — Większość znaczniejszych urządzeń elektrycznych w Galicji od roku 1903 wykonała firma Sokolnicki & Wiśniewski.

Projekty, kosztorysy i porady techniczne bezpłatnie.

65

Wodociągi dla miast, miasteczek, zakładów publicznych i domów prywatnych

8

buduje

5

Zygmunt Rodakowski

PRZEDSIĘBIORSTWO BUDOWY WODOCIĄGÓW

65

dawniej biuro instalacyjne „Towarzystwa Akc. dla przedsiębiorstw elektrycznych, wodociągów i kanalizacyj“.

Wykonuje wszelkie poszukiwania za wodą, plany i projekty wodociągowe, ujęcia źródeł i wiercenia lub kopania studzien, całkowite wodociągi miejskie, zupełne instalacje wodociągowe w gmachach publicznych i prywatnych, klozety, łazienki od najprostszych do najwykwintniejszych, cyrkulacje wody gorącej, odpływy i kanalizacje.

Materiał doborowy. — Wykonanie wzorowe. — Ceny umiarkowane.

Wiedeński Bank Związkowy

FILIA WE LWOWIE

Kapitał akcyjny:

kor. sto milionów.

Fundusze rezerwowe:

kor. dwadzieścia osiem milionów.

L W Ó W

we własnym gmachu przy ulicy

Jagiellońskiej l. 3.

Tel. nr. 57 Dyrekcyja
Tel. nr. 358 Kantor wymiany

Zakład centralny: WIEDEN.

FILIE: Aussig n/Ł. Berno, Budapeszt, Czerniowce, Cieplice, Friedek-Mistek, Grac, Praga, Prościejów, W. Neustadt i St. Pölten. 12 kantorów wymiany i kas depozytowych we Wiedniu.

Załatwia wszelkie interesa bankowe, oraz transakcje w zakresie kantorów wymiany wchodzące a mianowicie:

Przyjmuje wkładki w rachunku czekowym i w rachunku bieżącym.

Przyjmuje wkładki na 3-6 proc. książeczki wkładowe. Oprocentowanie rozpoczyna się z dniem następnym po złożeniu wkładki, a kończy się z dniem poprzedzającym podjęcie wkładki. Podatek rentowy opłaca bank z własnych funduszy.

Eskontuje weksle, otwiera kredyty i udziela zaliczki na podkład papierów wartościowych.

Przeprowadza wszelkie obroty giełdowe na targach krajowych i zagran.

Kupuje i sprzedaje papiery wartościowe, waluty i przekazy na zagraniczne miejsca.

Wydaje listy kredytowe na wszystkie kraje.

Wymienia kupony i wylosowane papiery wartościowe.

Inkasuje weksle we wszystkich miejscach krajowych i zagranicznych.

Przechowuje papiery wartościowe i zarządza nimi.

Ubezpiecza papiery wartościowe przed stratami z wylosowania.

Rewiduje bezpłatnie numera losów i innych papierów wartościowych, podlegających losowaniu.

Najkorzystniejsze warunki. — Pilne czuwanie nad interesami klienteli.

Ułatwienia wszelkiego rodzaju, umożliwione doświadczeniem i rozgąłęzionymi stosunkami w całym świecie kupieckim.

Zakład zastawniczy udziela zaliczek na kosztown. i papiery wartość

Co i gdzie wyrabia się w kraju?

Umieszczenie w każdym numerze przez rok cały za jeden wiersz 5 kor., półr. 3 kor.

Aparaty piwne: (fabryka) J. Friedman, Stryj.

Asfalt: Skrzypiec i Sp., Tarnów.

Emil Kuźnicki, Oświęcim, Papa dachowa (plyty izolacyjne asfaltowe).

Giovanni Zuliani i Syn, Lwów. Spółka kraj. budowniczych, Lwów. Sosnowski & Zacharyewicz, Lwów. Krajowa fabryka papy dachowej i produktów terowych, Sina Kurtz, Chrzanów.

H. et A. Lorie, Kraków.

Artykuły izolacyjne: M. Franz Przemysł, Dobromilska 1. 12, pat. Emuleya bitumiczna i pat. *Passerol* przeciw wilgoci.

Artykuły techniczne: Stanisław Grünberg i Ska, Kraków Rynek 21. (Skład artykułów technicznych, elektrotechnicznych oraz krajowych wyrobów metalowych.)

Budowlane roboty: Z. Gościcki, Lwów, Kopernika 17. (wyroby metalowe kąpielowe).

Brzo: W. Szadkowski i S. Koczyński, Lwów, pl. Bernardyński 1. 3.

Browary: Pierwszy browar w kraju systemu gotowania parą Zygmunta Marsa i Braci w Limanowej.

Bielizna męska, damska, dla chłopców, dziewcząt i niemowląt — Wiktor Sedlaczek, Lwów, plac Kapitulny 3.

Carbolineum: Emil Kuźnicki, Oświęcim, (Kryształ najlepsza pasowłoka dla dachów pawych).

H. et A. Lorie, Kraków.

Cement portlandzki: B. Liban i Sp., Podgórze-Bonarka.

Golezowska fabryka portland cementu (Roman cement i wapno skaliste)

Cement drzewny: (Holzzement) Emil Kuźnicki, Oświęcim.

H. et A. Lorie, Kraków.

Cementowe wyroby: Giovanni Zuliani i Syn, Lwów.

H. et A. Lorie, Kraków.

Ceramiczne wyroby: Ign. Patkowski, Kołomyja (Warsztat dla wyrobu majoliki).

Chirurgiczne opatrunki: Fabr. „Tlen“, Lwów.

Cukry: Cukiernia Ferdynanda Theuera, Lwów, plac Halicki 12

Cukierki, bonbony, czekolada, kakao, pierniki, biszkopty i ciasta wszelkiego rodzaju wyrabia Parowa fabryka cukrów i pierników Brandstädter i Ska we Lwowie.

Cykorya: I. Bar. Romaszkan, Horodenka.

Dachówki i dreny: Bracia Kanarek, Skowierzyn Zbydniów (fabryka dachówek).

Drut drzewny: Na zapalki i pudelka. Fabryka w Lubyczy Królewskiej M. Parnasa.

Elektrotechnika: Tranda Witold, Przemysł. Domiczek Karol, (Lwów, Sykstuska 23. Skład rowerów).

E. Hausmann Lwów, Pasaż Hausmana. Telefon 803.

Farbiarnie: Pierwsza kraj. farbiarnia i pralnia chemiczna Langier i Ska, Lwów.

Fajanse: Fabryka w Lubyczy Królewskiej M. Parnasa (naczynia fajansowe i cegły ogniotrwałe).

Gorzelniane urządzenia: Bracia Bartik, Tarnów.

Gwoździe Sułkowskie do szyn: E. Giełdziński, fabryka kolejek wazkotorowych. Lwów, Jagiellońska 3. Patrz inserat str. 2.

Harmonium: Pierwszy jedyny wyrób harmonium nożnego amerykańskiego (sawkowego), Rudolf Haase, Lwów, Pijarów 7.

Instalacje: (wodociągi, kanalizacja, centralne ogrzewanie i wentylacja, dalej łaźnie mechaniczne, pralnie i suszarnie) Inż. Leonard Nitsch i Sp., Kraków.

Instalacyjny zakład dla centralnych ogrzewań, wodociągów i gazu, Julian Tokar, Kraków (Radziwiłłowska).

Chylewski, Hruby i Ska, dawniej Wł. Niemeksa. Lwów, Kopernika 15 a. Bracia Bartik, Tarnów.

A. Lów i Ska Lwów, Kollątaja (patrz anons).

Introligatorskie wyroby artystyczne: S. Astandt, Lwów, ul. Słoneczna 7.

Kamień szluczny: Fabryka kamienia sztucznego, Lwów.

Kamieniarskie wyroby: Trembowla gmina miasta.

Kamieniołomy: Trembowla gm. miasta.

Konserwy z jarzyn i owoców. Fabryka parowa w Lubyczy Królewskiej M. Parnasa. Ogród handlowy.

Konserwy mięsne: Aleksander Sliżynski, Lisko.

Konfiry: (sorbety, woda koloniska) M. Gozdawa-Czekońska, Czortków.

Konstrukcje żelazne: E. i L. Zieleniewscy, Kraków.

Koronki i hafty: Krzyżanowska Aniela, Cświęcim.

Koldry Wiktor Sedlaczek, Lwów, plac Kapitulny 3.

Kotły parowe: E. i L. Zieleniewscy, Kraków.

Korki i smołki: Z. Blaustein, Lwów, Kazimierzowska 17.

Lampy: Chylewski, Hruby i Ska, Lwów, patent. naftowe światło żarowe.

Likiery i rozolisy: Fabryka likierów i rumu (rafinerya spirytusu) K. Hr. Drohojowskiemu w Bolanowicach.

Dawid i Józef Waloscy w Stryju (rafinerya spirytusu i fabryka rumu).

Liny i powrozy: Towarzystwo powroźnicze w Radymnie:

a) dla przemysłu fabrycznego pasy do maszyn, wszelkie sznury, liny druciane, liny konopne dla gorzelni.

b) dla gospodarstwa domowego: sznury dla wieszania bielizny i rebsznury do stołów.

c) dla gospodarstwa rolnego: postronki, lejce, szleje, kantary i tp.

d) dla myślistwa i rybolowstwa: sieci do polowania, włoki, wędzierze.

Marynaty: F. Jachzel, Biała (wyrób sardynek, moskale).

Maszyny: Chylewski Hruby i Ska, Lwów, Kotły parowe. Browary, Młyny, Tarkaki, Motory ropne, gazowe.

E. i L. Zieleniewscy, Kraków.

MOTORY WYBUCHOWE, budowa młynów i urządzeń przemysłowych Leon Heller, Lwów, Grodecka 35.

Maszyny i narzędzia rolnicze: Józef Szaynok, Rzeszów. Biuro techniczne. Bracia Bartik, Tarnów.

Marek Feuerstein, Lwów, ul. Grodecka 1. 51.

Młyny: Józef Szaynok, Rzeszów. Biuro techniczne. Bracia Bartik, Tarnów.

Leopold Herman, biuro techniczne, Lwów, ul. Grodecka 14 a. (młyny motorowe, motory i lokomobile).

Mebelne roboty: Eisenbart Teodor, Lwów (zakop.). Towarzystwo stolarzy w Kalwaryi

Zebrzydowskiej (skład komis. w Krakowie).

Miechy: Marek Feuerstein, Lwów, Grodecka 51. (pierwsza fabryka galicyjska).

Miody: Miód patoka, miód pitny, воск, narzędzia i przybory pszczelarskie Spółka pszczelarska w Brzeżanach.

Metalowe wyroby: E. Wajdowski i Synowie, Lwów, Bema 17.

Naczynia omalowane: Pierwsza gal. fabryka E. H. Friedmanna i Ski, Kraków-Dębniaki.

Odlewnie i konstrukcje żelazne: E. i L. Zieleniewscy, Kraków.

Jan Wehrstein Stryj, fabryka kujnej leizny (Tempergus),

Bracia Bartik, Tarnów.

W. Podhorodecki i Ska, ul. Polna 51.

(wszelkie odlewy ze stali, żelaza i metalu, leizna kowalna — Tempergus).

Fabryka armatur, pomp inż. Karola Rudolphiiego i Ski w Trzebinie.

Fabryka Ks. A. Lubomirskiego, Lwów, Marcina 1. 11.

Bochenkiewicz Rafał, Gorlice wyrabia wszelkie odlewy maszynowe i budowlane.

Odlewy metalowe: E. Wajdowski i Synowie, Lwów, Bema 17.

Ogrodzenia siatkowe altany, werandy, i poręcze drogowe z rur stalowych jako nowość, praktyczne tanie i trwałe Józef Rossmannith Nowy Sącz.

Ołowiane wyroby, plomby, płyty etc. Stanisław i Stefan Drzewiecy w Przemysłu ul. Węgierska 60.

Olówki: Majewski, Warszawa.

Organy kościelne i harmonium: Wyrób organów kościelnych i harmonium, Rudolf Haase, Lwów, Pijarów 7.

Osuszanie murów: F. Mossoczy, Lwów, Łyczakowska 22.

Grabowski, budown. Kraków, Gołębia 14. (sposobem patent. bez płam, kanalizacje budynków, izolacje murów)

Pasy maszynowe: (fabryka) Seweryn. Patzan, Żywiec.

Pieca kaflowe: P. Swistek, Przemysł, Lipowa — Julia Duda, Jarosław. (Fabryka).

Pieczenie: A. Garfunkel, Lwów, ul. Karola Ludwika 2.

Pilniki: Jan Sądel, Kraków, plac Matejki 4. — Bracia Bartik, Tarnów.

Płyty izolacyjne: Skrzypiec i Ska Tarnów 2.

Powozy: Świński Wład., Stanisławów.

Pończoszkarskie wyroby: Bobrowska w Jaremczu.

Płótna Wiktor Sedlaczek, Lwów, plac Kapitulny 3.

Pościele Wiktor Sedlaczek, Lwów, plac Kapitulny 3.

Prasy olejne, pompy wodne (fabryka) J. Friedman, Stryj.

Pompy: (studnie) E. i L. Zieleniewscy, Kraków.

Inż. Leonard Nitsch i Ska, Kraków.

Przyrządy gimnastyczne: Józef Szaynok, Rzeszów. Biuro techniczne.

Rękawiczki i bandaż: L. Kozub, Drohobycz, Rynek 30.

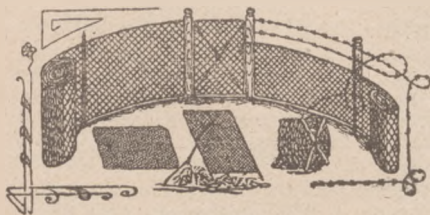
Rzeźbiarskie wyroby z drzewa: Tadeusz Sokulski Lwów, Łyczakowska 54, (oltarze, ambony itp. roboty snycerskie, pozłotnicze, ozdobne, odnawianie).

Siatki żelazne ogrodzenia siatkowe altany, werandy i poręcze drogowe z rur stalowych, jako nowości praktyczne tanie i trwałe Józef Rossmannith Nowy Sącz.

Sikawki: Bracia Bartik, Tarnów.

Ślusarskie wyroby: Spadkobiercy J Górniaka w Przemysłu.

Siatki żelazne, meble i konstrukcje schodów żelaznych, wykonuje fabryka Józefa Goreckiego, Kraków.

Słomiane maty i materace: Fabryka „Hygiea“ J. Wojciechowski p. Kolomyja

Story do okien płócienne, patyczkowe i deszczulkowe Władysław Adamski, Lwów, Sobieskiego 4.

Studnie: Bracia Bartik, Tarnów.

Inż. Leonard Nitsch i Ska Kraków. Chylewski Hruby i Ska, Lwów, Wiercenia studni, ustawiania pomp.

Światło: Chylewski Hruby i Ska, Lwów, Patent. naftowe światło żarowe, gaz powietrzny, motory ropne do oświetlenia elektrycznego.

Tablice emaliowane z napisem wszelkiego rodzaju wykonuje Pierwsza galicyjska fabryka E. H. Friedmanna i Ski, Kraków-Dębiki.

Tapety: W. Adamski, Lwów.

Tartaki: Chylewski, Hruby i Ska, Lwów.

Tektura dachowa, Skrzypiec i Spółka, Tarnów 2.

Tkackie wyroby: Jan Kopeński, Kęty, (sukna i koce).

Michał Mięśowicz Korczyzna obok Krośna. Tkalnia płócien i skład wysyłkowy (wyroby z najlepszego przedziwa).

Marcin Brzęk, Błażowa, wyrób lnia-nych i bawełnianych tkanin.

Bobrowska, wyrabia z sukna kra-

jowego serdaki, guńki w Jaremczu.

Tow. tkackie w Glinianach.

Transmisje: W. Podhorodecki i Ska, Lwów, Polna 51. (wały transmisyjne, łożyska, sprzęgacze, koła pasowe i zębate i t. p.)

Tutki: K. Primus, Lwów.

Urządzenia mechaniczne cegielni i fabryka dachówek Józef Szaynok, Rzeszów. Biuro techniczne.

Waseliny: Jan Michnik, Bochnia (oleje maszynowe).

Wody mineralne: Rząca i Chmurski, Kraków.

Wyroby brązownicze i sprzęty kościelne S. Wileczyński, Lwów, Trybunańska 6.

Witraże i mozaiki szklane W. Ekielski i A. Tuch. Kraków. Wolska 31.

Zabawki klockowe (fabryka) Z. Janikowski, Kraków, Garbarska 5.

Zegary wieżowe najnowsz. konstrukcji i w różnych wielkościach M. Mięśowicza w Krośnie.

OGŁOSZENIA

Najtańsza siła motory-

³⁸ czna 50% oszczędności

oryginalne szwedzkie 15

Motory i lokomobile

„AVANCE“

pedzone benzyną, naftą,
spirytusem lub surową
ropą

dostarczają 65

Chylewski, Hruby i Sp.

Biuro techniczne i zakład instalacyjny

Adr. tel.: Chylewski, Lwów.

Lwów, ul. Kopernika 1. 15a.

MIEDZY PODLOTKAMI:

— Nie rozumiem, co ty widzisz
w tym twoim Wacku! Mój Staś to
co innego. Jest przystojny, dobrze
się uczy; dostał w tym roku pro-
mocję....

— A mój Wacek także jest
przystojny, a oprócz tego pali pa-
pięrosy i pluje na promocję...

Rządowo uprawniona

Fabryka wód mineralnych

sztucznych i specjalnie leczniczych

37

pod firmą

14

K. Rząca i Chmurski

w Krakowie, ul. św. Gertrudy 4.

wyrabia pod kontrolą Komisji przemysłowej Tow. lek.
Krak. polecone przez toż Towarz.

Wody mineralne

odpowiadające składem chemicznym wodom: Bilińskiej,
Gieshüblerskiej, Selterskiej, Vichy, Marienbadzkiej, Hamburg,
Kissingen tudzież

specjalnie lecznicze

jak: litową, bromową, jodową, żelazistą, kwaśną, oraz
wody lecznicze normalne z przepisu prof. Jaworskiego.

Sprzedaż cząstkowa w aptekach i drogueryach.

Cenniki na żądanie franco.

Główny skład

65

we Lwowie w aptecę J. Wewiórskiego
ul. Halicka 5.

Amoniak chemicznie czysty

(Liquor ammon. caust. purris.)

o ciężarze gatunkowym 0.96 0.96 (Ph. VII.) i 0.910
(24° B.) — wyrabia 35

Gazownia Miejska we Lwowie.

Cennik na żądanie.

65

Komplety

PRZEMYSŁOWCA

rocznik II-gi

— 1904/1905 —

zbroszurowane

do nabycia

— w Administracji.

PRZEMYSŁOWIEC

TYGODNIK POPULARNY DLA SPRAW TECHNIKI I PRZEMYSŁU

Wychodzi w każdą sobotę rano.

Prenumerata wynosi: W AUSTRYI: miesięcznie K 1'20, kwartalnie K 3'50, rocznie K 14'—, W NIEMCZECH: kwartalnie M 3'50, rocznie M 14'—, W KRÓLESTWIE POŁ SKIEM: kwartalnie koron 4'—, rocznie koron 16'—.

NUMER POJEDYNCZY 40 hal.

Redakcja i Administracja: Lwów, ulica Akademicka 1. 26.
Telefon Nr. 806.

ZASTĘPSTWO NA KRÓLESTWO: Księgarnia E. Wende i Sp.
Warszawa (Krakowskie Przedmieście 9).

Ogłoszenia: od miejsca wiersza jednej szpalty drobnym drukiem (petit) 40 hal. Przy zamówieniach kwartalnych lub rocznych znaczny opust. — Pomieszczenie FIRMY w rubryce „Co i gdzie wyrabia się w kraju?” za jeden wiersz na rok cały (52 razy) K 5'—, na pół roku K 3'—.

Prenumeratę przyjmują wszędzie biura dzienników i księgarń oraz Administracja „PRZEMYSŁOWCA”, Lwów, przy ulicy Akademickiej 1. 26.

PRZEDRUK JEDYNIENIE ZA PODANIEM ŹRÓDŁA.

Redaktor naczelny: inżynier cywilny **Edmund Libański.**

TREŚĆ:

1. **Jak uprzemysłowili kraj Węgry?**
2. **Sprawy przemysłowe.** Rozwój przemysłu bawełniano-przędzalniczego w Królestwie Polskiem (*Inż. J. Littauer*).
3. **Sprawy techniczne.** O dachówce cementowej (*Prof. Br. Pawlewski*).
4. **Wynalazki i konkursy.** O wynalazkach niedonoszonych.
5. **Pouczenia i przepisy.** Praktyczne wskazówki dla rur pękniętych.
6. **Głosy z kraju.** Słowność w rzemiośle.
7. **Kronika techniczno-przemysłowa.** — Nasze kupiectwo i język polski. — Oferty na dostawy chomąt. — Silniki wiatrowe w gospodarstwie rolnem. — Wyścig pomiędzy elektryczną a parową lokomotywą. — Mleko zwyciężkim konkurentem piwa i to w stolicy Bawaryi. — Cehowała zegarów elektrycznych z przeniesieniem bez drutu. — Stacja elektryczna na wsi.
9. **Bibliografia.**
10. **Pytania i odpowiedzi.**
11. **Korespondencya Redakcyi.**
12. **Fejleton.** Nafta a cywilizacja.
13. **Z różnych dziedzin.** Szkoła a życie współczesne.

Jak uprzemysłowili kraj Węgry?

Główne staranie Węgrów zdążyło do posiadania wielkiego przemysłu i rzeczywiście powiodło się im wytworzyć przemysł fabryczny, w którym akcyjne towarzystwa z kapitałem do 100.000 zlr. lub nie wiele większym przeważają. Takim kapitałem można łatwo rozpocząć, bo najłatwiej u siebie w domu bez pomocy obcych czynników i bez apełacy do zagranicznych finansistów zebrać się daje. Później zaś, w miarę sprzyjających warunków, możebnem jest każdorazowe zwiększanie kapitału i fabrykacji, zwłaszcza, że właściciele pierwotnych akcji zwiększają kapitał wedle potrzeby. Pod tym względem nie doznaje żaden przemysł trudności, jeżeli tylko racjonalnem postępowaniem umiał wyrobić sobie odpowiednie zaufanie i wykazał dobre wyniki finansowe.

Ten tok postępowania, w rezultacie najpraktyczniejszy, był prawdopodobnie z góry przez rząd obmyślany, albowiem na Węgrzech nie ma ustawowych ograniczeń, odnoszących się do wielkości kapitału, potrzebnego do zawiązania towarzystwa akcyjnego.

Dopiero po dokonaniu ustaleniu przemysłu fabrycznego, rozwój rękodzielniczego i domowego przemysłu na Węgrzech staje się aktualnym.

Pytanie, jaki przemysł, fabryczny czy rękodzielniczy, należy w kraju nie mającym przemysłu najpierw i silnie popierać, rozstrzygnięte zostało na korzyść pierwszego. Musiało rozstrzygać sprawę dążenia do uwolnienia kraju od obcego przemysłu fabrycznego, które za swoje wyroby wyciągnął olbrzymie kapitały, podczas, gdy ich przyrost z rękodzielniczego przemysłu był skromny.

Do udzielania pieniężnej pomocy służą instytucje krajowe, które udzielają tak poparcia finansowego jak i starają się o poparcie przedsiębiorstwa w swoim zakresie działania.

Drugą pomocą jest założenie centralnej kolonii warsztatów w Peszcie w r. 1894, dostarczającej dla rękodzielników taniej pracy motorycznej z lokalem a po części i z urządzeniem.

Rękodzielnik nawet ówczas, gdy może mieć własne narzędzie mechaniczne, decyduje się trudniej na wprowadzenie i użycie tegoż z braku przykładu, zachęającego i pouczającego o wiele potrzebnych warunkach. Właśnie ten brak, wstrzymuje go od należytego korzystania z mechanicznych urządzeń. W zaprowadzeniu takowych na Węgrzech, poniekąd z urzędu, leży doniosły krok zachęty, przykładu, oraz dodatniej pomocy, udzielanej znacznej liczbie rękodzielni-

Fabryczny skład maszyn, motorów, kas ogniotrwałych, sikawek, pomp i wszelkich artykułów technicznych. Projektuje i urządza gorzelnie, browary i tartaki, fabryki krochmalu i syropu kartoflanego. Cegielnie, młyny wodne i parowe, jakoteż wszelkie inne zakłady fabryczne i przemysłowo-gospodarcze. Urządzenia dla elektrycznego oświetlenia i przeniesienia siły. Wodociągi i ogrzewania centralne. Wykonywanie wszelkich dotyczących projektów i robót rekonstrukcyjnych. Specyjalność! Młyny motorowe, motory i lokomobile do poruszania zapomocą benzyny, spirytusu, ropy naftowej i motory ssąco-gazowe do wytwarzania gazu.

Zaprzysiężony
rzeczoznawca
c. k. Sądu
krajowego
we Lwowie.

Pierwszy krajowy zakład budowy młynów

Leopold Hermann

BIURO TECHNICZNE.

Lwów, ul. Grodecka 14 a.

ków, mających swoje warsztaty w kolonii.

Troskliwość rządu węgierskiego o należyty rozwój przemysłu objawia się także zakładaniem szkół przemysłowych z własnego popędu lub na żądanie rękodzielników, umiejscawiających cenić ich doniosłość.

Z peszteńskiej wystawy został zakupiony zbiór kutych i cyzelowanych wyrobów z brązu i miedzi, pochodzących ze szkoły przemysłu artystycznego w Serajewie, zbiór lalek w Bośni wyrabianych i inne stosowne okazy przemysłu bośniackiego, który zdobył sobie nieimi głośne imię po za granicami Austro-Węgier. Dla stolarzy, ślusarzy, ceramików i tkaczy wydano zbiór rysunków celniejszych wyrobów, redagowany przez specjalistów węgierskich.

Dla rozwoju przemysłu domowego jest kilka wzorowych warsztatów i bazar wyrobów, pomieszczony w król. węgierskim muzeum handlowym w Peszcie.

Pouczającym jest praktykowany na Węgrzech sposób rozbudzania czynności przemysłowej.

Rząd, poznawszy niedostateczny rozwój przemysłu w Siedmiogrodzie, zasoby surowych materiałów i rozmaite warunki sprzyjające, postanowił nim się zająć i wysłał dla agitacji, oraz bliższych studyów delegatów w towarzystwie fachowców we wrześniu b. r. na miejsce. Z entuzjazmem przyjęci, odbywali wy-

slannicy w kilku miejscowościach konferencye z zaproszonymi przemysłowcami, osobami, znającymi lokalne warunki, posłami do sejmu itd., wyluszczeni publicznie i poufnie cel swojej misji, przedstawiali środki temu służyć mające, w zamian przyjmowali informacje, memoriały, żądania i projekty, do których **urzędywistnienia zbierali potrzebne dane**. Delegat przedstawił zgromadzonym, że rząd nie ma zamiaru popierania jednej lub drugiej upatrzonej fabryki, lecz będzie pomagał przy wytwarzaniu większego i ogólniejszego przemysłu na granicy rumuńskiej, aby podjąć nim konkurencyę z przemysłem innych państw, nasyłającym swoje wyroby do Rumunii. Zadanie takie ma dla Węgier nietylko znaczenie ogólne narodowo-ekonomiczne, lecz i lokalne. Z rozwojem przemysłu tkackiego, ceramicznego i innych muszą się poprawić lokalne stosunki rolnictwa, coraz bardziej upadającego; podnoszono z naciskiem, że *rolnictwo, nawet kwitnące, nie utrzyma kraju w dzisiejszych warunkach*, dlatego potrzeba wprowadzać nowe środki, t. j. przemysł i handel.

Następstwem podjętych badań będzie obmyślanie systematycznych środków pomocy na wielką skalę, przyznanie potrzebnych funduszy, uchwalenie ustaw itp. przez parlament, oraz działalność na dokładnej informacji oparta.

Jak wobec tej akcji wygląda akcja u nas, gdzie objawia się da-

żność, „by nie było informacji“ (*vide*: zniesienie „statystyki przemysłowej“), gdzie przemysł nafty cierpiany jest jako „*nilum necessarium*“ a wszystkie zabiegi służą przeważnie tylko ratowaniu upadającego rolnictwa (z powodu nieracyonalnej gospodarki). — niechaj sami osądzą czytelnicy, technicy, przemysłowcy i rękodzielnicy. Przyznać potrzeba Węgrom, że racjonalniej i bardziej stanowczo nie można podejmować sprawy, która wobec agitacji rządowej w szerokich kolach, wobec zachęty i nie dwuznacznie przedstawionych zamiarów pomocy, udać się musi.

Kongres techników węgierskich obradował nad rozwojem i organizacją kolei drogowych i elektrycznych, nad nabywaniem przez gminy kamieniołomów na własność i bezpośrednią dostawą materiału kamiennego na drogi, nad przyznaniem opustów przy transporcie kamieni na drogi i bruki, urządzeniem szkół drogomistrzów, próbowaniem z urzędu cementu na drogi przeznaczonego w fabrykach i rozwozem w beczkach urzędowo plombowanych. Dla poparcia przemysłu żeglarskiego na rzekach uchwalony został szereg na czasie będących rezolucji. W sprawie większego użytkowania pracy wody uchwaloną została następująca prośba do rządu! „Kongres prosi, aby rząd swojemi fachowemi siłami oddawania pracy mechanicznej przydatnych zbadał ilość, oraz zmienność wody i ogłosił całe wypracowanie dla użytku przemysłowców“.

Kongres przemysłowców liczył

Nafta a cywilizacja.

Dwie równiutkie błyszczące nitki ciągną się w dal. Biegają ku sobie proste, wyprężone, im dalej, tym się zdają coraz bardziej zbliżać... zbiegną się gdzieś daleko! Nie! nie zbiegną się, setki tysięcy kilometrów tak będą biegły obok siebie, rozdważyły się, łączyły z wielu takimi parami i znowu snuły się same... i tak hen w świat między polami, lasami, górami... Panorama się wciąż zmienia, a one monotonnie czasami pod górę, czasami z góry, niekiedy w łuk biegną w dal. Ale oto wielkie zbiegowisko: rozdwarzają się i jeszcze rozdwarzają i tak wielokrotnie. Szeroki wagonów je ugniatają i tu i tam. Lokomotywy, buchając parą, ziejąc żarem i wypełniając powietrze przeraźliwym gwizdem, wprawiają je w tętno, szybką tam, na owrót, prześlizgując się z jednej pary na drugą. To stacya wieczorem. Setki

ogni prują powietrze smugami światła. Dwuokie, trójokie potwory, sapiąc, snują się w rozmaite strony. Trąbka, brzęk buforów, nawoływania. Z pośród całej wiązki połyskujących stalowych nitek jedna para wymyka się, łini i szybuje ku brzegom widnokręgu, gdzie niebo pali się purpurą, zapożyczoną od zachodzącego słońca. W tym wysuwa się potwór — maszyna, rośnie, zarysowuje się ostremi linjami na ognistym tle, ziejąc chmurami czarnego dymu.

Ciężkie kłęby kotłują ponad ziemią i wypełniają atmosferę przeraźliwym zapachem. Ciągna ku peronowi.

Prysnął czar wrażeń... gdzieś pod czaszką nurtuje ból od przenikliwej woni...

Do licha z węglem!...

A jednak on tu jest panem sytuacji. Przyjrzymy się maszynie. Tuż za lokomotywą ruchomo z nią

złączony obszerny wóz — tender. Spodem, tak wysoko jak sterczą z jego ścian krany, lokuje się woda, a nad tym stosy węgla. Maszynista i jego pomocnik wysmoleni po białka oczu, noszą na sobie wyraźne dowody pośredniczenia między tenderem a paleniskiem. Od czasu do czasu buchają snopy światła — otwiera się paszcza i zaczyna się karmienie maszyny.

O ile znośniejsze byłyby czynności kierownika maszyny, gdyby nie to wieczne zagładanie do jej żołądka! By sprawdzić, czy ma dość ciecicy, potrzebuje tylko na rurkę spojrzeć, a tu...!

I ile miejsca zajmuje ta brudna pasza. Od czasu do czasu maszyna musi porzucić swój pociąg, odpasać się odeń, by zawinąć do składu i odnowić zapas wyczerpanego paliwa.

Gorzej daleko na statkach morskich.

Oto, co powiada w barwnym za-

zwyż 400 uczestników. Podzielone na sekcye, obradował pod hasłem wspólnej pracy z innymi czynnikami przy różnym udziale w ulgach i ciężarach. Kupiec, rolnik lub jakikolwiek inny zawodowiec nie powinni tworzyć klasy ludzi bardzo uprzywilejowanych, lecz wspólnie pracować na różnych podstawach, wzajemnie wspierać się i przyznawać ustępstwa. W przemówieniu powitalnem zaznaczył zastępca rządu potrzebę tworzenia związków specjalnych zawodów przemysłowych, śledzenia przez nich odnośnych spraw bieżących i przedstawiania takowych rządowi z swojemi wnioskami. Inni mówcy gorąco zalecali skupienie się pod sztandarem węgierskim, Towarzystwa zachęty przemysłu.

Ważniejsze obrady i uchwały tego kongresu były następujące: Organizowanie kontroli nad pochodzeniem wyrobów w zakładach rządowych i publicznych używanych, kontroli obcych wyrobów bez marki pochodzenia lub z nielegalną marką krajową. Wprowadzenie najnowszych sposobów wyrobu skóry w garbarniach, aby mogły dostawać ustawowe ulgi w podatkach i konkurować skutecznie na obcych targach. Założenie szkoły dla garbarzy, szkoły dla rękawiczników, centralnej hali dla sprzedaży wyrobów rękawicznicznych. Ułatwienie drobnym przemysłowcom nabywania potrzebnych maszyn przez zapomogi z funduszków rządowych. Przyznawanie ustawowej pomocy państwowej produkcyjnym stowarzy-

szeniom szewców, fabrykom papieru i mniejszym zakładom. Ochrona fabryk papieru przed obcą konkurencją, decentralizowane pokrywanie potrzeb papieru i druków przez rząd. Możliwe wykluczenie niekrajowych fabryk od współubiegania przy rozpisaniu dostaw, przyznanie pierwszeństwa krajowym przemysłowcom przy dostawach dla armii, wczesne powiadamianie korporacji przemysłowych o rozpisanych licytacjach, zorganizowanie osobnego biura dostaw w ministerstwie handlu. Decentralizacja instytucji inspektorów przemysłowych. Obniżenie taryfy dla przewozu węgla brunatnego. Większe uwzględnianie nauki rysunków w szkołach przemysłowych, bezpłatna nauka w dzień, możliwość przejścia uczni z niższych szkół przemysłowych do wyższych.

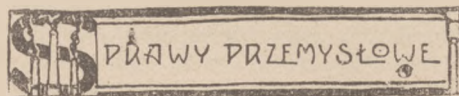
Obszernie omawiana była sprawa centralnego zakładu pensyjnego dla rękodzielników i poleconą została dalszej opiece Towarzystwa zachęty przemysłu.

Posel na sejm Jan Robula, przedstawił potrzebę **należytego zastępstwa przemysłu** w ciałach prawodawczych i uchwałę wyrobienia kompetentnych kołach takiego zastępstwa przyjęto jednogłośnie.

W końcu uchwalił kongres, że zawiązywanie tych stowarzyszeń przemysłowych, które jako potrzebne uznane zostaną, rzeczywiście następować powinno. Im należy poruczyć zakupno materiałów dla członków i sprzedaż ich wyrobów, przyznać uwolnienie od podatków i możliwość

dostania potrzebnych funduszków z osobnego kredytowego instytutu centralnego, któremu rząd dostarczyłby kapitału wolnego od procentu przez lat dziesięć.

W przemówieniu zamykającym kongres zawiadomił przewodniczący zebranych, iż minister handlu przyrzekł bezzwłocznie i pomyślnie załatwić te uchwały.

Inż. J. Littauer.

Rozwój przemysłu bawełniano-przędzalniczego w Królestwie Polskiem.

(Ciąg dalszy).

W ślad zaś za Tyklem do Łodzi przyjechali fabrykanci: Wendisch, Lange i Geyer; ten ostatni założył odrazu pod firmą „Lonis Geyer” ogromną przędzalnię bawełny, egzystującą i do dnia dzisiejszego.

I tak przemysł Polski rozwijał się z każdym rokiem, trwało to jednak tylko do roku 1830, w którym wybuchło powstanie, w skutkach swych fatalny wpływ na przemysł mające. Fabryki zawiesiły swe czynności, a wiele z nich po powstaniu nie rozpoczęło już swej działalności. Rosya względem Polski zmieniła politykę do niepoznania; w roku 1831, 24. listopada, ułożono nową taryfę celną, zawierającą już znacznie więcej ograniczeń niż poprzednia. Wolnym był nadal tylko wóz surowych materiałów do Królestwa, wy-

rysiefrancuskipodróżnik Le Roux oładowaniu na stacy węglowej w porcie.

— Jednym z najbardziej malowniczych widowisk pod słońcem, jest prawdopodobnie widok robotników w Port-Saidzie, otaczających steamer w nocy u wejścia do kanału Sueskiego, by statek zaopatrzyć w węgiel.

Ponad bazarem śpiwnym i zgiętkliwym wspaniałe niebo, bezdenne niebo Egiptu przegląda się w całej krasie w spokojnych wodach portu. Statki przytroczone kotwicami do przystani zdają się być zawieszone między dwiema otchłaniami nocy gwiazdzistej. Jak w Teatrze Cieniów Chińskich dawnego Chat Noir zarysowują się przyczółki przystani, sylwetki ludzi i przedmiotów. Pograżone w mroku poruszają się zbiorowo. To węglarze i ich promy. W znacznej części węglarze ci, jak i palacze na morzu Czerwonym, są to Murzyni. Pracują, giestykując.

Rzucają się jak potępieńcy. Świecą sobie przy pracy nocnej pochodniami. Ciska to na spoczone twarze ludzi, na cielska okręty, na zwierciadło wodne refleksy niespodziane. Cienie zajętych pracą Murzynów, do zabawnych doprowadzone rozmiarów, zwalają się na całą długość bastingażu, po chwili kurczą się do rozmiaru śmiesznie karlich.

Pasażer oparty o pomost, asystując tej scenie piekielnej, nie żałuje wcale, że wzgardził wzrokiem skrzypaczek wiedeńskich, zbierających datki pomiędzy dwoma wałcami w każdej piwiarni portu francuskiego. Ma wrażenie, że asystuje jakiejś scenie bajecznej z czasów ubiegłych, gdy Cheops i Chefren uciskali gieneracye niewolników pod ciężarem głazów piramid.

W dzień biały, pod słońcem, bądź co bądź afrykańskim kanału, ładowanie węgla oprócz niedogodności nic nie nastrocza. Przede-

wszystkim jest haniebna strata czasu. Gdy się już wyczerpały rozkosze ogolenia się na lądzie ubalwiera Greka, kupienia wachlarza od Turka, książek od Armeńczyka, volens nolens trzeba wracać na statek. Wszystko tu się zastaje przyślonięte pokrowcem czarnego pyłu. Pstrzy on biel szat kolonii, gnębi damy, wprawia w rozpacz. Nic nie pomoże ucieczka do kabiny.

Pozamykano kabiny, węglarze bowiem mają ręce równie długie jak brudne, nie ominą ukraść niczego, czego tylko dosięgnąć mogą. Próbuje się zasnąć. Napróżno... Węgiel zwalany do komór z łoskotem brył łodu spędza sen z powiek.

Wieczorem, udając się do pokoju stołowego, mówi się kapitanowi: »Do licha z pańskim węglem, kapitanie!...« »czy nie możesz pan wynaleźć innej paszy dla swej szkapy.«

(Ciąg dalszy nastąpi).

wóz był niezmiernie utrudnionym. Szczególniej ucierpiał przemysł sukienniczy, który ponosił maximum taryfy celnej, zwykła 15% ad valorem wynosiła 50 kopiejek od funta sukna. Małe fabryki wełniane zwinęto, większe zaś, przy pomocy rządu, funduszu fabrycznego i Banku polskiego szczęśliwie przetrwały kryzys. Wiele robotników i majstrów z Polski przenosi się w tym czasie do Rosyi, dokąd przeniesiono i niektóre fabryki; w ten sposób powstały fabryki wełniane pod Białostokiem i w gubernii Liwlandzkiej.

Z większą względnością postąpiły taryfy celne z wyrobami bawełnianymi, takowe w roku 1831 nie były narażone na szwank. A że do tego czasu wyroby bawełniane do Królestwa sprowadzono z Rosyi, poczęto zmieniać warsztaty tkackie, aby módz na nich tkać towary bawełniane zamiast wełnianych. W krótkim czasie rozwinął się w Królestwie przemysł bawełniany i to bardzo szybko, tak, że w wóz wyrobów bawełnianych z Cesarstwa znacznie zmalał: z 1,030.000 rubli w roku 1834 spadł do 673.000 rubli w następnym roku, a w przeciągu 6—7 lat przywóz towarów bawełnianych zniżył się do 17.000 rubli. W roku 1840 wartość wytwórczości bawełnianej wynosi 2,5 milionów rubli, w dziesięć lat później 2,7 milionów rubli.

Do roku 1850 przemysł polski wzmacniał swe siły: zakładał drogi żelazne (przy pomocy Banku polskiego), kanały i uprzystępniał kredyt, pomimo to jednak Polska, pod

względem przemysłowym nie znajdowała się w stanie kwitującym. Wytwórczość całego przemysłu tkackiego równała się 6,000.000 rubli t. j. nie była większą, jak w roku 1829, kiedy przemysł wełniany przedstawiał wartość 5,720.000 rubli. Fakt ten wymownie świadczy w jakim wysokim stopniu przemysł polski zależał od zbytu jego wyrobu na rynkach rosyjskich. W roku 1850 zniesienie granicy celnej, oddzielającej Królestwo od Cesarstwa, również wpłynęło na rozwój przemysłu polskiego. Pierwsza taryfa ogólnopaiństwowa, która przetrwała do roku 1877 wyznaczała cło znacznie mniejsze dla towarów przez granicę lądową dostarczanych, aniżeli dla towarów morzem przywożonych — powstały więc cła różniczkowe, także sprzyjające rozwojowi rodzinnego przemysłu. Przędza bawełniana od tąd zamiast 8, 15 i 20 rubli cła od puda płacie miała tylko 6 i 11 rubli. W roku 1854, podczas kompanii krymskiej, handel morski ustał, fabryki rosyjskie, z powodu niemożności przywozu surowych materiałów i braku robotników, musiały ograniczyć wytwórczość, popyt zaś na towary, jak wełniane tak i bawełniane znacznie wzrósł. Okoliczności te zmusiły rząd rosyjski obniżyć czasowo (do 1857) cło od nawozu towarów i surowych materiałów z zagranicy, przywożonych drogą lądową, a z tego skorzystało prawie, że wyłącznie Królestwo Polskie. Surowy materiał był obecnie o wiele tańszym, rynek zbytu ogromny, ce-

ny zaś wysokie — warunki te wpłynęły na szybki rozwój przemysłu i takowy według Dra Banzemara, w dziale bawełniano-przędzalniczym, w latach pomiędzy 1856 a 1860 rokiem, średnio wynosił 11,6% w tkactwie zaś stanowił 5,5%. Wartość wytwórczości przemysłu bawełniane go wynosiła:

w roku 1854 — 2.853 tysięcy rubli a
„ „ 1860 — 2.091 „
a więc w tym ostatnim roku otrzymujemy + 183%.

Wojna krymska była jednak tylko jednym współczynnikiem szalonego rozwoju przemysłu bawełniane go w latach od roku 1850 do roku 1870, drugim, nie mniej ważnym, było udoskonalenie techniki przedziałniczo-tkackiej i zastosowanie pary do przemysłu włóknistego. Krośna i wrzeciona przedziałnicze, poruszane obecnie siłą mechaniczną, wytwarzały tyle, iż w przeciągu jednego roku wyrabiano to co dawniej w dziesięć lat.

W roku 1854 założoną została w Łodzi dzisiejsza kolosalna manufaktura towarzystwa akcyjnego K. Scheibler, liczyła ona wtedy 100 krosien z 18.000 wrzecion. W tym samym prawie czasie Steinkeller, w spółce z Lichtensteinem, w dobrach swych Żarki, pod Częstochową, gdy, po przejściu spraw górnictwa w ręce komisji skarbu, istnienie warsztatów mechanicznych stało utrudnionem, założył na miejscu takowych przedziałnię bawełny, liczącą 10.000 wrzecion.

Nowo powstałe linie kolejowe

Z różnych dziedzin.

Szkola a życie współczesne.

Nieustanna mnogość zjawisk i faktów huczącego, życia współczesnego, płynie coraz szerszym korytem, padając, możnaby rzec — oślepiającą kaskadą wrażeń na mózgi ludzkie.

Przeszłość, teraźniejszość, wybieganie w przyszłość, teoria i praktyka, chaos prądów potężniejącego tętna mrowiska ludzkiego, wielkie rozgałęzione działy wiedzy ludzkiej, tworzą dla mózgu materiał z każdym dniem rosnący, z którym jednostka musi sobie przecież dać radę...

Wymagania życia stawiają coraz trudniejsze zadania dla umysłu, dla pojętności i pamięci.

W tym krzyżowym ogniu zmieniających faktów i zjawisk rzeczywistego życia, zajmuje szkoła nader doniosłe stanowisko, albowiem prze-

prowadza jak gdyby pierwszy atak ludzkiej wiedzy na młody umysł, inicjuje masowe wtargnięcie przeszłości i teraźniejszości do wrażliwego mózgu młodej jednostki.

To, czem świat zasypuje nas w tysiącach chwilach życia, co krystalizowało się i rośnie przez wieki, to dla świeżego młodego umysłu musi być odpowiednio przycięte, streszczone, sformułowane, by wnikać mogło w krótkim czasie.

I jakżesz wprowadza się to dziś w mózg młody?

Oto wielki nieobjęty »sens życia« wyłonić się ma z historycznych tablic z nieskończonymi rzędami dat i cyfr, formułek, regulek, gramatyk, z przytłaczającego balastu suchych, abstrakcyjnych pojęć, pozbawionych wszelkiego odblasku rzeczywistego życia, z materiału, który twarde, surowo, jak kańczaste koła maszyny orzą młody mózg, żądając tytanicznej pracy pamięci.

Formułki, reguły, abstrakcje wbijane są w młody umysł, jak gwoździe, bez najmniejszej łączności, bez oparcia o jakies istotne asocjacje, pojęte jmkami.

To karmienie pamięci bez wytchnienia, możnaby porównać do uczt, złożonej z samych kości, z których wszystkie pożywne dodatki, jak mięso, tłuszcz, nader troskliwie odskrobano; delikwent połykać musi niejako wielką »kościarnię« świata.

Jest to straszliwa, herkulesowa praca pamięci, do której zmusza dzisiejsza metoda szkół. **Wiedzy żywej**, tętna życia, nie znać w niej wcale.

Nie dziw więc, że niejednokrotnie następuje potem wyczerpanie umysłu, zabicie pamięci, wprost duchowe upośledzenie, gdyż na ten martwy ciężar pamięci uderza niezmężone kipiące życie z całą bezwzględnością rzeczywistej prawdy.

łączące Polskę z oddalonymi miejscowościami Rosyi i drogi żelazne wewnątrz Rosyi dużo współdziałały rozwojowi przemysłu polskiego. Każda nowa linia pociągała za sobą popyt na towary bawełniane wytwarzane w Królestwie. Zniesienie pańszczyzny w Cesarstwie w roku 1861, a w Królestwie w roku 1864, wpłynęły również na rozwój przemysłu bawełnianego.

(C. d. n.)

Prof. Br. Pawlewski.

O dachówce cementowej.

(Ciąg dalszy.)

Dzisiejsza dachówka cementowa jest wyrabiana z cementu portlandzkiego, a czasopismo *Cement und Beton* 1904 str. 134 podaje, że dziś „nigdzie więcej“ nie używa się do wyrobu dachówki innego cementu, prócz cementu portlandzkiego, podaje też ono, że w Niemczech rocznie pokrywa się setki tysięcy metrów kwadratowych dachów tym materiałem tam, gdzie niema dachówki glinianej, tam, gdzie materiał surowy jest nieodpowiedni. W innych znów pismach czytamy, że mają być całe miasta kryte dachówką cementową w Niemczech. Zdaje się, że są to notatki czysto reklamowe, gdyż fachowe czasopisma nie podają ani nazw tych miast, ani statystyki użycia dachówki cementowej, co by najbardziej trafiało do przekonania.

Ludzie najlepsi, najszlachetniejsi, ludzie dojrzały i bez uprzedzeń o wysokiej kulturze, wypowiedzieli to niejednokrotnie, że lata spędzone w dzisiejszej szkole były im u bezwładniającym ciężarem, wstrzymującym ich rozwój naturalny a dla życia, bez najmniejszego pożytku.

Wyrok ten ostry dotyczy — co wyraźnie zaznaczyć należy — nie przedmiotów w nauczaniu, ale metody sposobów, masowego obciążania pamięci, pozostawienia szkoły po za życiem.

Hasło reformy wychowania, reformy szkoły, rozbrzmiewa dziś już z widocznymi skutkami — we wszystkich krajach kulturowych w walka starych i nowych poglądów — co i jak uczyć jest przedmiotem obrad pedagogów i niepedagogów.

Czy jednak głoszone recepty dla poprawy stosunków w tej dziedzi-

Faktem jest, że dziś wyrabiają dość znaczne ilości dachówki cementowej, że wyrób jej nie jest może spowodowany tak potrzebą jej użycia, jak koniecznością sprzedaży i zużycia cementu.

W r. 1901 produkcja cementu portlandzkiego w Niemczech wynosiła 29,000.000 beczek po 170 kg, a konsumpcja zaś tylko 14,600.000 beczek, należało więc poszukać innego jeszcze źródła zużycia i zbytu cementu i ten fakt zdaje się być przyczyną agitacji za wyrobem tej dachówki.

Zdaje się, nie może być nic łatwiejszego nad zmieszanie 1 części wagonowej cementu z 3-ma częściami piasku, zwilżenie wodą i sformowanie danej mieszaniny, by po stwardnieniu otrzymać dobrą dachówkę cementową. Zasada otrzymania tej dachówki jest zatem bardzo prosta, w wykonaniu łatwa, nie wymaga rzeczywicie większych nakładów na urządzenie. Stąd też pochodzi ten pochop, z jakim zaczęto agitować za tą dachówką u nas w kraju w ostatnich kilku latach, popierany przeważnie zachwaleniem przez zagranicznych agentów i reklamy, mających głównie na celu zbyt obcego cementu, zbyt urządzeń warsztatowych dla tego rodzaju fabryk. Pochop ten jest również popierany nieznaną rzeczą, z jaką najczęściej nasi przedsiębiorcy biorą się do rozpoczęcia nowego wyrobu lub otwarcia nowej fabryki. O ile bowiem roboty cementowe w fundamentowaniu, w kanałach, przy mostach, portach i t. d.

mają ustaloną renomę i sławę, o tyle pod postacią dachówek cementowych dotąd nie wyrobiły sobie odpowiedniej marki, a sumiennie rzecz biorąc, można stanowczo powiedzieć, nie zdołają jej sobie wyrobić i w racjonalnym oszczędnym budownictwie nie wyrugują dachówki glinianej. Dziś o dachówce cementowej można czytać tylko reklamy, nie poparte żadnymi faktami, żadną statystyką i jeszcze liczniejsze narzekania na nie, potępienia, ograniczenia w ich użyciu i to niestety zawsze popierane rzeczywistymi faktami. Berlińskie czasopismo *Thonindustrie Zeitung*, jest wprost kopalnią takich narzekań, pomimo, że ma ono za zadanie rozpowszechnianie dachówki cementowej, gdyż jest utrzymywane i przez producentów cementu. Narzekania stały się tak głośnie i powszechne, że zmusiły producentów cementu i dachówek już w r. 1901 do zawiązania się w stowarzyszenie, któreby dachówki te dokładnie zbadało i wzięło w obronę, tembardziej, że władze rządowe, towarzystwa asekuracyjne zaczęły również przeciwko tym dachówkom występować. Stowarzyszenie to odbyło kilka zjazdów dorocznych, na których obszernie i kilka razy już omawiano wyrób dachówki cementowej, podnoszono owe narzekania, zgodzono się na opracowanie norm dla „dobrej“ dachówki cementowej, lecz jak dotąd sprawy naprzód nie posunęto, gdyż moim zdaniem tak łatwo ona posunąć się nie da, a przeszkodę temu będzie stawiał przede wszystkim cement, dalej piasek

nie, jak na przykład: odrzucenie greki, zmniejszenie łaciny, wprowadzenie w większym zakresie nauk przyrodniczych, retrospektywna nauka historii, parę godzin więcej fizyki i t. p. śródeczki, zbawia szkołę — o tem pozwalam sobie wątpić.

Wygląda to tak, jak gdyby lekarz choremu na cholerę polecał staranne utrzymanie zębów, płombowanie i t. p. dla lepszego trawienia.

Nie chcę być jednak źle zrozumianym...

Dawny szlachetny humanizm, z którego w dzisiejszej praktyce pozostała tylko karykatura, miał w swej dziś zarzuconej metodzie pewną ideę.

Balast pamięciowy nie był celem dla siebie tylko, lecz narzędziem. Wiercono, iż idealizm tkwił tylko w starożytności, łacina i greka otwierała podwoje idealizmu Hellady i Rzymu.

Później zrozumiano, że do sfery ideałów niekoniecznie przechodzić trzeba przez *verba i konjugacje*, języki stały się celem dla siebie i tak utworzył się pseudohumanizm, ciężący zgubnie nad metodami, nauką dzisiejszych szkół.

Jak najwięcej wiedzy, całą pamięciową wieżę Babel — włącza się dziś w młody umysł, nie pytając, czy przyda się dla życia, czy harmonizuje ze zdolnościami, czy rozwijający się mózg da sobie radę z tą nawałnicą abstrakcji, dat, formułek i t. p.

Temu należałoby więc przeciwstawić, co szkoła dać powinna, co by dać mogła i należy jasno określić stanowisko szkoły pośród współczesnego życia i nowych prądów.

(C. d. n.)

Edmund Libański.

może i woda niekiedy, jak niemniej i sam sposób wyrobu, mniejsza lub większa sumienność i staranność przy wyrobie. Dzisiejszy wyrób dachówki cementowej odbywa się wprost na oślep: nie wiemy, jakiego piasku należy używać do wyrobu, czy okrągłego, czy ostrokańczastego, zwykłego czy kwarcytowego lub skaleńniowego, drobno czy gruboziarnistego, czystego czy ilastego, gliniastego. A wszak piasek stanowi główną masę dachówki cementowej. A użycie tu piasku nie może być rzeczą obojętną; raz bowiem litr piasku waży 1'583 gr, drugi raz 1'835 gr, raz w litrze piasku znajdziemy 609 cc samych ziarn piasku i 391 cc wolnej pomiędzy nimi przestrzeni, drugi raz w litrze będzie 706 cc piasku i tylko 294 cc wolnej przestrzeni. W pierwszym razie mieszanina będzie się składać na litr z 706 cz. piasku i 294 cz. cementu, w drugim zaś z 609 cz. piasku i 391 cz. cementu. Ta różnorodność piasku wpłynie i na moc i na cenę wyrobu, a niewątpliwie i na sam sposób wyrobu. O ile jakość piasku wpływa na moc wyrobu, mogą okazać następujące przykłady, w których na cz. cementu brano 3 części piasku różnego pochodzenia, otrzymywano normalne ciała próbne i poddawano je rozrywaniu — wtedy rozrywanie następowało przy obciążeniu na 1 cm² w kilogramach:

piasek drobny z kopalni wytrzymał 5'1 kg na 1 cm²

piasek drobny rzeczny I wytrzymał 11'6 kg na 1 cm²

piasek gruby rzeczny wytrzymał 20'2 kg na 1 cm²

Piasek drobny II wytrzymał 11'7 kg na 1 cm²

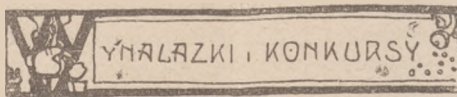
piasek drobny III wytrzymał 21'1 kg na 1 cm²

piasek normalny wytrzymał 20'9 kg na 1 cm².

Piasek zanieczyszczony iłem, ziemią, gliną, marglem nie może być użyty do wyrobu tej dachówki, gdyż o mocnem spojeniu cementem takich ziarn piasku mowy być nie może. Zatem dobór piasku do dachówki cementowej nie może być obojętnym ze względu na dobroć wyrobu, na jego cenę i na sam sposób wyrobu. Leczyć który piasek wybrać do wyrobu, który zalecić, tego żaden przedsiębiorca i fabrykant na-

przód dziś powiedzieć nie może, pomimo anonsów, że „piasek jest złotem“; nie wskaże tego dziś ani inżynier, ani budowniczy, ani chemik, gdyż o roli piasku w dachówce cementowej nie wiele wiemy, pomimo że dachówka ta nie jest nowością. Trzeba samemu czynić długoletnie doświadczenia i dopiero na nich oprzeć sposób wyrobu, wybór piasku i t. d.

C. d. n.)

O wynalazkach niedonoszonych.

Ród wynalazców rzekomych nie dziś dopiero się zjawiał, ale zastęp ich pomnożył się niesłychanie, gdy olbrzymi rozwój nauki i techniki w stuleciu minionym rozpostarł im widnokręgi rozleglejsze; powodzenie osiągnięte przez niewielu głośnych wynalazców dodało bodźca do pogoni za wynalazkami zyskownymi, a rozpowszechnienie wśród ogółu elementarnych zasad różnych gałęzi wiedzy ułatwiło wysnuwanie pomysłów na pozór uzasadnionych, a często niedorzecznych zupełnie, fantastycznych, dziwacznych. Są różne typy takich „wynalazców“; są tacy, którym przez całe życie jeden tylko ćwiek tkwi w umyśle, ale są też i wynalazcy uniwersalni, jakby zawodowi, co niezmordowanie wciąż nowe sypią pomysły.

Psychologia „wynalazcy“ dosyć jest zawila. Niewątpliwie, żywi w sobie pragnienie uszczęśliwienia ludzkości, trawi go wszakże i żądza chwały, a nie w najmniejszej zapewne mierze uśmiechają mu się i widoki zysków olbrzymich. W różnych przypadkach szczegółowych górować może ta lub owa z tych pobudek, a według tego dążenia wynalazcy w rozmaitym się nam świetle przedstawiać mogą.

Rzekomych, chybionych wynalazków moc jest wielka i niepodobna przeprowadzić dokładnej ich klasyfikacji, ale dadzą się może zestawić według kilka typów zasadniczych, które się dosyć wyraźnie wybijają.

I) Wynalazki pod stołem. Jan Ernest Eljasz Bessler, który jak gdyby mu jeszcze mało było tych imion, przybrał dodatkowe nazwisko Offy-

reus, wielkim był zapewne wynalazcą, zbudował bowiem, jak sam o tem pisze, trzysta machin, z których każda urzeczywistniała zadanie ruchu wieczystego — *perpetuum mobile**). Ostatnia wszakże dopiero, którą wykończył w r. 1715, zadowoliła go zupełnie i wiadomość o niej ogłosił światu w skromnie zatytułowanym panegiryku: „Triumphans Perpetuum mobile offyreanum“. Według tego opisu machina pracowała niezmordowanie, dźwigając wciąż w górę lub znosząc na dół kamienie i wodę. Nikt jej wprawdzie nie widział, umieszczona bowiem była w izbie zamkniętej, ale wszyscy przyglądać się mogli, jak wykonywała swą pracę za pośrednictwem sznura, przechodzącego przez otwór w murze. Widokiem tym wszyscy się zachwycali; królowie, książęta, landgrafowie, profesorowie i uczeni, wszyscy przekonani byli o doskonałej działalności tej maszyny, która się znajdowała w zamku Wissenstein w Kasselu. Jeden z uczonych z tego głównie względu był nią zdumiony, że pomimo zatrzymania znowu w ruch przechodziła, biegnąc coraz prędzej, dopóki nie odzyskała stałej swej szybkości, gdyż to uważał za najbardziej przekonywający dowód ruchu wieczystego. Dopiero, gdy sławny matematyk holenderski Gravesande, nie mogąc w maszynie odkryć żadnego podstępu, chciał ją zbliżka obejrzeć, Offyreus rozbił swe arcydzieło, rozgniewany, jak utrzymywał, tak natarczywą nieufnością, — z obawy wykrycia oszustwa, jak mówili inni. Słynna tedy niegdyś machina Offyreusa pozostała ostatecznie zagadkową, niewidzialną, utajoną.

W dziejach wszelkie wynalazków chybionych, poronionych, nie jest ona bynajmniej przypadkiem szczególnym, odosobnionym. Nietylko w czasach, gdy *perpetuum mobile* kwitło, ale i dziś jeszcze, w pełnym blasku nauki i techniki, rozchodzą się częstokroć wieści o cudownych maszynach i przyrządach, które zdumiewają swą potęgą niezrównaną, swą działalnością osobliwą, ale których oko ludzkie nie widzi, które się przed nim zazdrośnie i lekliwie chowają. Na stole dzieją się dziwy, wszystko kręci się, wiruje, cała fizyka wywraca koziołką, ale

*) Opisy tego rodzaju nieziszczalnych wynalazków znajdzie czytelnik w książce *N. Libaniskiego p. t. Perpetuum mobile*.

W. Primus i S. Jglicki

Łwów, ul. Jagiellońska 1. 12.

Materye na meble, portiery, firanki, story, dywany, chodniki. Meble do salonów, jadalń, sypialń i t. p.

Tapety.

Własna pracownia tapicerska.

pod stół, gdzie kryje się źródło tajemne tych cudów, zajrzeć nikomu nie wolno. Całą więc kategorię tych wynalazków rzekomych, których wybornym typem jest stara machina Offyreusa, nazwać możemy po prostu „wynalazkami pod stołem“. Na stole zagadka, pod nim tajemnica; podziwiać tylko można, ale wyjaśnienia nie szukajmy.

Nowy przykład podobnego wynalazku utajonego przedstawia zbudowany przez Keely'ego w Ameryce motor osobiwy, który dużo wrzawy wywołał w r. 1887 i 1888. Motor ten do obsługi nie potrzebował pary ani elektryczności; do wprowadzania go w ruch wystarczała energia głosu ludzkiego; machina sama starannie była ukryta w skrzyni, ale budziła podziw swą działalnością; podniecana bowiem falami powietrza, przez mowę ludzką wzbudzanemi, najtwardsze kruszyła skały. Trwało to, dopóki nie wyczerpała się ufnosć kapitalistów i zapragnęli zbliżyć obejrzeć cudowną machinę, na której urzeczywistnienie około miliona dolarów wyłożyli. Rzecz cała dostała się w ręce sądu i zakończyła się smutnie dla wynalazcy, ale tajemnica skrzyni zamkniętej zgola się nie ujawniła.

(Dok. nast.)

Pouczenia i przepisy.

Praktyczne kleszcze dla rur pękniętych.

Pomimo, że dzisiejsza fabrykacja rur doszła do wysokiej już doskonałości, to przecież wypadki pęknięcia rur bynajmniej nie są rzadkie. Przypisać to poniekąd należy wielkiej nieostrożności w obchodzeniu, graniczącej nieraz z barbarzyństwem, przy transporcie, przy montowaniu, a nawet i podczas ruchu tak, że nic dziwnego, jeżeli materiał choćby najdoskonalszy nie dopisze.

Pęknięcia te w zakładach pracujących na rozległą sieć rurową, czy to parą, wodą lub powietrzem, powodują przeszkody w ruchu, które zależnie od czasu trwania i rozmiarów mogą być nawet bardzo dotkliwe w skutkach, a nie rzadko zależy od tego i życie ludzkie. Cały przeto punkt ciężkości leży przedewszystkiem w pewności ruchu.

Zastosowanie przewodów pier-

ścieniowych lub podwójnych, w których przewody rurowe nie pracują stale, lecz można je wymienić, dają nam wprawdzie wysoką gwarancję pewności ruchu, nie wykluczają jednak zupełnie ewentualnych uszkodzeń, które nawet w kilku odrębnych punktach powstać mogą, a sieć cała pracować będzie niekorzystnie.

Nowy przyrząd uważać należy jako bardzo doniosłej wagi, gdyż nie tylko umożliwia szybkie usunięcie przeszkody, lecz wysoce zmniejsza koszt samej naprawy.

Przyrząd ten składa się z dwóch połów odlanych z żelaza lanego, lub też lepiej z leżny stalowej. W wypadku pierwszym należy opatrzyć go silnemi żebrami bocznymi.

Polówka dolna jest zaopatrzona silnym progiem idącym w kierunku poprzecznym, wchodzącym w odpowiednie wyźłobienie połówki górnej, przez co obydwie dają się swobodnie zahaczać, tworząc rodzaj zawiasy.

Z drugiej zaś strony obie połówki są uzbrojone silnymi kołnierzami, w których znajdują się odpowiednie otwory na śruby, tak, że niemi dają się silnie ścisnąć.

Zastosowanie tego przyrządu podczas pęknięcia jest następujące:

Odpowiedni przewód (parowy, wodny lub powietrzny), w którym nastąpiło pęknięcie, wyłacza się na krótko z ruchu, przygotowuje odpowiednio wycięty kawałek z blachy cynkowej lub ołowianej, której jedną stronę nasmarowuje się odpowiednim materiałem uszczelniającym, (stosownie do użycia rurociagu), blachą tą nakrywa się miejsce pęknięte i wspomnianemi kleszczami ścisła śrubami.

Sposób ten tymczasowo zachowuje szczelność, usztywnia całą rurę i chroni ją od dalszych pęknięć.

Jeśli sieć rurowa posiada rozmaite średnice rur, to wskazaniem jest odpowiedni zapas kleszczy dla rozmaitych średnic.

Założenie tych kleszczy jest bardzo proste, a robotnik nawet mniej zręczny potrafi łatwo i najcięższe pęknięcia rychło uszczelnić.

Głosy z kraju.

Słowność w rzemiośle.

Są słówka i wyrazy, do których zwykle nie przywiązujemy wagi wiel-

kiej, które jednak w istocie rzeczy posiadają często ogromnie ważne znaczenie w życiu praktycznym. Takim słowem niepowszedniej wartości jest wyraz „słowność“. Ma ono dla tego wielkie znaczenie że, słowność stała się rzeczą tak rzadką, iż ledwie ją spotykamy gdzieś kiedy nie kiedy.

Niesłowność jest w rzemiośle niemal prawidłem.

W ostatnich czasach gazety za graniczne opisały żart ze sfer rzemieślniczych, żart jakiego pewien kupiec dopuścił się względem rzemieślnika, który nie dotrzymał obietnicy i nie dostarczył kupcowi punktualnie przedmiotów obstalowanych. Rzemieślnik ów przyrzekł kupcowi:

— Jeżeli tylko dożyję, to pan będziesz miał przedmiot gotowy na najbliższy czwartek.

Nadszedł ów czwartek, upłynął dzień cały, a roboty obiecaniej nie było. Nazajutrz kupiec udał się do administracji kilku gazet codziennych i ogłosił w nich nekrolog o śmierci majstra. Gdy nasz rzemieślnik wziął rano do ręki gazetę dla przeczytania, ogarnęło go nie małe zdziwienie na widok własnego nekrologu. Pośpieszył do redakcji, stamtąd do kupca, który przyjął go z udanem zdumieniem, — iż jeszcze żyje, — pomimo to, że wbrew własnemu słowu, nie przysłał obiecaniej roboty...

Takie nieoddawanie roboty w terminie określanym zdarza się aż nadto często. Bardzo wielu klientów uskarża się na to, iż rzemieślnicy nie oddają przedmiotów zamówionych w oznaczonym czasie. Ale nie wszyscy traktują tę sprawą w tak żartobliwy sposób, jak ów kupiec.

A przecież dla rzemieślnika o wiele właściwiej jest oznaczyć termin dostawy na dzień później, chociażby można robotę zamówioną wykończyć wcześniej, aniżeli okłamywać odbiorcę. Nicraz zapewnia rzemieślnik, że skończy przedmiot za dwa lub trzy dni, lubo wie napewno już z góry, że wykonanie tej roboty nawet przez tydzień cały jest rzeczą niemożliwą.

Jakie to często nieprzyjemne dla klienta, gdy nie otrzymuje roboty w dniu oznaczonym, — gdy wreszcie musi śpieszyć do majstra, żeby sprawdzić, jak tam daleko posunęła

WYRÓB KRAJOWY!

Na sezon jesienny

ROBOTA RĘCZNA!

Najnowsze fasony obuwia dla Dam,
Panów i dzieci — poleca

Magazyn i pracown. obuwia własn. wyrobu
M. AMSTER, we Lwowie, ul. Jagiellońska I. 9.

Za trwałość materiału ręczę. 30
Ceny tańsze niż w składach zagranicznej tandety. Z prowincji zużyty bućnik na miarę wystarczy.
Proszę o poparcie moich znakomitych wyrobów obuwia. 18

się robota. Są wprawdzie ludzie, którzy w swojej dobroduszości przyjmują to wszystko spokojnie; niektórzy nawet są od razu przygotowani na to, że otrzymają obstalunek w jakie dwa tygodnie i o określonym terminie, — bo już znają z doświadczenia takie objawy niestowności. Z drugiej strony wszakże jest mnóstwo dobrych klientów, którzy nie zamówią drugi raz roboty u rzemieślnika, jeżeli nie dotrzyma słowa i nie odda roboty w czasie umówionym. Dlaczegoż nie mówić prawdy i nie wyznaczyć od razu terminu, którego będzie można dotrzymać? Z pewnością liczba klientów, których się straci z tego powodu, nie będzie też mniejsza od liczby tych, co nie dadzą drugi raz roboty, z przyczyn niepunktualnego postępowania.

Niestwońność jest zawsze szkodziła dla rzemieślnika; wyrządza mu ona większe straty, aniżeli się wydaje pozornie. Ma przytem jeszcze jedną stronę ujemną: podrywa zaufanie do handlowe, potrzebne także każdemu rzemieślnikowi, ubiegającemu się o kredyt. Hasłem uczciwego rzemieślnika powinno być: należy zawsze szanować swoje słowo, jak siebie samego.

Jeżeli klient odbiera przedmiot w jakie dwa tygodnie później, aniżeli sobie uplanował i umówił się z góry, to jakżeż często się zdarza, że przez ten czas traci chęć do tego przedmiotu, który wydaje się mu niedobrym, jedynie z tego powodu, iż uprzykrzyło się długie nań oczekiwanie. Przyczynia się to także do opóźnienia zapłaty za robotę, gdyż częstokroć klient mówi sobie: mogłem ja tak długo czekać na robotę, to może rzemieślnik również być cierpliwym, kiedy teraz idzie o odbiór pieniędzy. Przy następnem zapotrzebowaniu często klient już nie udaje się do rzemieślnika, lecz kupuje gotowy przedmiot w sklepie, ażeby uniknąć przykrego oczekiwania.

Zupełnie inaczej za to się dzieje, gdy rzemieślnik oddaje robotę punktualnie w terminie umówionym. Zamawiający jest zadowolony ze starannej obsługi i nie waha tak bardzo, jeżeli nawet przedmiot nie odpowiada zupełnie ściśle wszystkim jego wymaganiom, a o ile jest

klientem rzetelnym, nie będzie także przetrzymywał zapłaty. Co zaś najgłośniejsza, klient będzie ciągle robił obstalunki w jednym miejscu i nie zechce szukać gdzieindziej lepszych warunków.

Oto są strony ujemne niepunktualności, a dodatnie — słowności.

Kronika techniczno-przem.

Nasze kupiectwo i język polski.

Kupiec polski powinien na to baczyć, aby polskich odbiorców zadowolnić. W życiu prywatnym i handlowem powinniśmy dbać, aby nasz język miał uznanie i poszanowanie, do czego kupcy polscy powinni dołożyć swego starania, gdyż grzeszą pod tym względem niejednokrotnie.

Kupcy polscy są bardzo pod tym względem wygodni i działają w tym kierunku bez najmniejszego porozumienia. Towary zakupują z niemieckich fabryk, gdyż polskich fabryk we wielu branżach wcale niema. Te niemieckie fabryki urządzają wielkie reklamy dla swych wyrobów, naturalnie znów wszystkich po niemiecku. Na rozlicznych paczkach, flaszeczkach, pudełeczkach pełno znajdujemy napisów z poleceniami, lecz naturalnie tylko niemieckimi. A dalej jeszcze wewnątrz tych paczek i pudełeczek pełno jest wsuniętych reklam pod różnymi postaciami. W paczkach od cykoryi znajdujemy zawsze obrazki z opowiadankami niemieckimi, albo też i pojedynczo obrazki są zamieszczone z napisami tylko i wyłącznie niemieckimi. Tym sposobem kupiec polski staje się krzewicielem mimowolnym niemieczyny.

Niejeden z publiczności polskiej zwróci na to uwagę polskiemu kupcowi i powiada mu, ażeby całkiem bez tych niemieckich reklam sprzedawał towar polskiej publiczności, albo też żądał od fabrykantów polskich napisów i polskich poleceń, polskich historyjek, jeżeli do towaru je wkłada. Kupcy mają na to rozliczne wymówki, że fabrykant od tego się nie zastosuje, gdyżby go to więcej kosztowało, potem nie może, choćby chciał to uczynić itd. itd.

Tak dla jednego kupca fabrykant tego nie uczyni, gdyby jednak pano-

wało pewne porozumienie w tym względzie między kupcami polskimi, to by się dalo to z czasem przeprowadzić.

Wiemy o tem, że niektórzy kupcy, którzy sporo towaru sprowadzają z fabryki już przeprowadzili swoje i zamieszczone są napisy polskie, albo też usunięte napisy niemieckie. Tylko potrzeba trochę szczerzej woli i chęci.

Wiemy także, że niemieccy fabrykanci dla Kongresówki drukują polecenia polskie, niektórych swych artykułów nawet z rycinami, a u nas te same reklamy po niemiecku widzimy. Otóż niech kupcy polscy żądają energicznie i stanowczo *polskich etykiet i polskich poleceń*, to fabrykanci niemieccy zmiekną.

Teraz jeszcze jedno. Polscy kupcy często swą grzeczność wobec niemieckich odbiorców, czasami nawet nieodbiorców za daleko posuwają. Cóż powiedzieć o takich kupcach, którzy dla niemieckiego wojażera rozmawiają w całym handlu po niemiecku. Przeciwnie kupiec polski powinien na to nastawać, ażeby wojażer umiał po polsku i dać trzeba to uczuć fabryce i wojażerom.

Życzymy naszemu kupiectwu jak najlepszego powodzenia, nie chcemy bynajmniej przez to szkodzić naszemu kupiectwu, lecz piszemy to ze życzliwości ku kupiectwu polskiemu, żądając także od niego pewnego małego trudu i poświęcenia na rzecz języka polskiego. W dzisiejszych warunkach musimy tego żądać stanowczo. Mamy obowiązek popierania kupiectwa polskiego, to niech to kupiectwo dla języka ojczystego to zrobi, co jest w jego mocy do zrobienia.

Oferty na dostawy chomont!

Zarząd główny „Towarzystwa Kółek rolniczych“ zwrócił się do Redakcyi z prośbą o wezwanie w łamach naszego pisma do *składania ofert* na dostawę możliwie tanich *chomont na krowy*, i to 1) chomont jaknajtańszych z kleszczynami drewnianymi, zresztą parcianych; 2) takichże lecz z pasami rzemieennymi i części do chomont jak kleszczyn odpowiednio wygiętych, podkładów parcianych, pasów rzemieennych i parcianych.

Pierwsze galic. Towarzystwo akc.

Rafineryi spirytusu

we Lwowie

36

poleca
swoje zna-
komite
wyroby
jako to:

87

Wódki polskie, Rozolisy, Likier, Starka litewska, Nalewki, Miłucha, Rumy. SPECYALY: Absynt, John Bull, Maraschino, Maraschino słodzone.

SKŁADY: Pasaż Hausmana, pl. Kapitulny 3., pl. Bernardyński 2

Ze względu na rozpowszechniające się użycie krów do zaprzęgu w naszych gospodarstwach włościańskich, Zarząd główny ma nadzieję, że przy odpowiedniej taniości i dobroci wyrobu, uprząż ta znajdzie bardzo znaczny popyt w kraju i zajmie się ze swej strony reklamowaniem wyrobów, które uzna za odpowiednie.

Blіszsze szczegóły co do uprzęży dla krów znajdują interesowani w broszurze „O użyciu krów do zaprzęgu“. Lwów 1905 wydanej nakładem Zarządu głównego. Cena 10 hal.

Silniki wiatrowe w gospodarstwie rolnem.

Silniki wiatrowe czyli t. zw. wiatraki amerykańskie, jak dotąd znajdując u nas zastosowanie przeważnie do pompowania wody; jest to bodaj, że najwłaściwsze zużycie siły wiatru, gdyż bez żadnego prawie zachodu woda, napompowana do odpowiednio umieszczonego zbiornika, stanowi zapas na czas bezwietrzny. Istnieje jednak cały szereg innych robót, których czas wykonania jest w pewnych granicach dowolny, gdyż mają one właściwie charakter podtrzymywania zapasu, jak np. rżnięcie siewki, śrótownie ziarna, prasowanie siana, kranie kartofli lub buraków itp. W miejscowościach wogóle wietrznych (jakich w Król. Pol. skiem nie brak), we właściwym miejscu ustawione wiatraki amerykańskie mogłyby spełniać powyższe czynności bardzo łatwo, zużytkowując przytem najtańsze źródło siły. Istniejące już tego rodzaju urządzenia na Śląsku działają podobno znakomicie i nie wymagają żadnej prawie obsługi. Ponieważ przy urządzeniach takich mamy do czynienia z siłą, z natury rzeczy pod każdym względem zmienną, lepiej jest nabywać wiatraki o średnicy koła nieco większej, niż by to wypadło przy uwzględnieniu normalnej, w danej miejscowości nadającej się, siły wiatru. Nawet bardzo słaby wiatr przy względnie dużym kole wiatrowym działa już dość silnie, gdy tymczasem wiatrak o krótkich skrzydłach okazałby się za słaby. Im dłuższe skrzydła, tem większa moc dźwigni, a im większy obwód koła wiatrowego, tem większa powierzchnia wystawiona jest na działanie wiatru i tem równie pracują narzędzia utrzymujące ruch od danego wiatraku.

Ponieważ niektóre narzędzia rolnicze nie wymagają żadnej obsługi, wiatrak może sobie pracować do późnego wieczora lub podczas godzin

obiadowych, a nawet w niedzielę o ile po bezwietrznym czasie zachodzi tego potrzeba. Skrzydła koła wiatraka można jednym ruchem drażka wyłączać lub włączać do mechanizmu obrotowego. Naprawy, jakie przy do- brych wyrobach zdarzyć się mogą, są tak bagatelne, iż miejscowy kowal doskonale podolac im może.

Silnik wiatrowy zawsze jest gotów do pracy, gdyż korona wiatrowa, również w czasie spokoju nastawia go w najkorzystniejszy kierunek działania nawet jaknajślabszego wiatru, tak, iż po włączeniu skrzydeł, wiatrak od razu zaczyna się obracać. Koszt całkowitego urządzenia są stosunkowo bardzo niewielkie. Środkami do utrzymania w należytej sprawności całego urządzenia są pasy popędowe i odpowiedni smar; maszynista czyli t. zw. na wsiach mechanik, jest zbyteczny.

Wyścig pomiędzy elektryczną a parową lokomotywą urządziło d. 29. kwietnia r. b. Towarzystwo „New-York Central & Hudson River Railroad“ na torze, służącym do ruchu towarowego na zachód od Schenectady. Uczestniczyły w wyścigu lokomotywa elektryczna Towarzystwa, oraz lokomotywa parowa, prowadząca pociągi Pacific. Długość toru wynosiła 10 km; na $\frac{3}{4}$ drogi tor wznosił się w stosunku 0,94—3 2 na km, dalej zaś posiadał nieco większy spadek aż do końca drogi. Poza tem istnieją na torze 7 krzywiz. Szyny po 9 m. długości o ciężarze 40 kg/m. były suche.

Ciężar lokomotywy elektrycznej wynosił 200,5 t, lokomotywy parowej 342 t. Pociąg z 8-iu wagonów wraz z lokomotywą elektryczną ważył 513,6 t, pociąg z 6-iu wagonów — 407,5 t. Przy lokomotywie parowej ciężary odnośne wynosiły 513 i 427 t.

Przy pierwszej próbie oba pociągi 8-wagonowe ruszyły z miejsca jednocześnie. Na początku otrzymała pierwszeństwo lokomotywa parowa, a to na skutek tego, że przy początkowej pracy przyspieszenia lokomotywa elektryczna otrzymywała prąd o napięciu tylko 325 v., z powodu zbyt małego przekroju przewodników który spowodował zbyt wielki spadek napięcia. Po 915 min. jazdy lokomotywa parowa została doścignięta, a przy końcu drogi prześcignięta o dwie długości pociągu. Największa prędkość wynosiła przy lokomotywie parowej 80 km/godz., a przy elektrycznej—91,2 km/godz.

Przy drugiej próbie największą

prędkość wynosiła 85,8 i 96 km/g. Trzeci wyścig odbywał się pociągami 6-wagonowymi. I tu zwyciężyła również lokomotywa elektryczna; odnośne największe prędkości wynosiły 92,8 i 98,9 km/godz.

Jazda lokomotywy elektrycznej odbywała się gładko bez wstrząśnięć, tor nie wykazał po próbach żadnych śladów jakiegokolwiek uszkodzenia.

Mleko zwyciężkim konkurentem piwa i to w stolicy Bawarii! Takim sensacyjnym spostrzeżeniem zamyka uwagi swe o wystawie rolniczej w Monachium sprawozdawca wiedeńskiej „Österr. Molkerei Ztg.“ Faktem mianowicie jest, że konsumpcja piwa w tem mieście, aczkolwiek zawsze jeszcze bardzo znaczna, od kilku lat wszakże stopniowo stale się zmniejsza. Natomiast w nadzwyczaj szybkim tempie rośnie konsumpcja mleka. Do niedawna przedstawiało mleczarstwo w Monachium bardzo smutny obraz. Obecnie zaś centralna mleczarnia tamtejsza, która w r. 1902 miała obrót zaledwie 2.000 litrów, doszła do obrotu 12 000 l. dziennie. W wielu domach i biurach flaszki z mlekiem zajęły miejsce do niedawna wyłącznie przez kufel piwa zajmowane. Ten sam zresztą objaw spotyka się we Wiedniu. Mleko coraz bardziej ruguje piwo, zwłaszcza ze śniadań i podwieczorków. Objaw ten ważniejszy, że z ojczyzny piwa pochodzący!

Centrala zegarów elektrycznych z przeniesieniem bez drutu.

Dr. M. Reithofer prof. politechniki wiedeńskiej, osobistość wielce zasłużona w dziedzinie teorii fal elektrycznych, wypracował do spółki z nadwornym zegarmistrzem Moravetzem projekt centrali zegarów elektrycznych z przeniesieniem bez drutu. W przedstawionej gminie m. Wiednia ofercie zobowiązują się wymienieni, celem przeprowadzania odpowiednich prób, dostarczyć bezpłatnie wszystkich chronometrycznych i elektrycznych aparatów, tak dla centrali jak i stacyi podrzędnych, zaś zarząd miasta dostarczy prądu, masztów, połączeń kablowych i zezwoli na użycie odpowiednich zabudowań. Rada miasta uchwaliła już na ten cel kredyt do wysokości 3000 kor. Gdyby próby te wypadły tak pomyślnie, że miasto zgodziłoby się na wykonanie projektu, wówczas Wiedeń będzie pierwszym miastem, rozporządzającym siecią zegarów elektrycznych z przeniesieniem bez drutu.

Stacya elektryczna na wsi.

We wsi Pieniakach, założono stacyę hydroelektryczną dla celów gospodarskich, oświetlenia i ogrzewania.

Projekt zastosowania siły wodnej do wykonywania pracy mechanicznej w gorzelni i innych zakładach gospodarczych w Pieniakach do otrzymania światła żarowego i łukowego w palacu i na folwarku, wypracowany został w zimie r. 1903 a już w lecie następnego roku przystąpiono do robót.

Ogólne zapotrzebowanie samych lamp żarowych wynosi około 230, zaś dla oświetlenia placu przed pałacem i dziedzińca na folwarku zaprojektowano 5 lamp łukowych. Siła motoryczna zastosowana została dla gorzelni i młocarni, tudzież dla pily cyrkularnej, do cięcia drzewa na opał, do pompy i do sieczkarni. Oprócz tego siła elektryczna służy do ogrzewania kaplicy pałacowej za pomocą pieca elektrycznego. Turbina pędzona wodą ze stawu obliczona na 25 k. p. prądownica na 15 k. p., pozostałe 10 k. p. używa się do pędzenia młyna.

Urządzenie funkcjonuje bez zarzutu, wykonane ono zostało przez firmę Wiśniewski i Sokolnicki we Lwowie.

Stanisław Majewski. *Długoterminowy Kredyt Hypoteczny umarzalny*. Warszawa 1904.

W broszurze p. t. *Długoterminowy kredyt hipoteczny umarzalny* p. Stanisław Majewski porusza jedną z potrzeb społecznych, wprowadzić niową, często powtarzaną, ale dotychczas niedostatecznie zaspokojoną.

Autor zwraca uwagę, iż u nas znana jest jedna tylko forma instytucji kredytu hipotecznego, oparta na wzajemności, podczas kiedy w innych krajach rozmaite typy bankowe zaspakajają potrzeby kredytu długotrwałego, — do nich autor zalicza: banki akcyjne, państwowe i kasy oszczędności. Fakt, iż niektóre z nich lokują swoje fundusze na hypotekach, nie upoważnia bynajmniej by zaliczać je do instytucji długoterminowego kredytu hipotecznego. Przeciwnie, fundusze kas oszczędności najmniej kwalifikują się do kredytu długoterminowego, — każdy bowiem to tylko dać może, co sam posiada, tak samo i banki taki tylko kredyt udzielać mogą, z jakiego same korzystają. Udzielanie kredytu hipotecznego długotrwałego, możliwe jest

dla takich tylko instytucji, które mają prawo emitowania listów zastawnych, lub obligacji, ulegających amortyzacji w ciągu dłuższego okresu czasu. Kasy zaś oszczędności, korzystające z drobnych wkładów ludowych, wymaganych na każde żądanie lub za krótkim wypowiedzeniem, których klientka jest przytem bardzo nerwowa na punkcie natychmiastowego zwrotu wkładów, narażają się na wielkie niebezpieczeństwo, oddając powierzone jej kapitały na długoterminowe pożyczki amortyzacyjne. To też ani we Francji, ani w Anglii, ani w Rosji fundusze kas oszczędności nie są inaczej lokowane, jak w rencie państwowej.

Pomijając tę niedokładność, godzimy się jednak z autorem, iż instytucje kredytu hipotecznego, oparte na wzajemności, są niewystarczające, i że działalność ich powinna być uzupełniona przez inne typy banków, a głównie akcyjne.

Z faktu, że na domach warszawskich ulokowanych jest po pożyczce Towarzystwa kredytowego 70 lub więcej milionów rubli kapitałów prywatnych, należących do małych i średnich kapitalistów, p. Majewski wprowadza bardzo ważne konsekwencje nie tylko dla właścicieli domów, płacących wysokie procenty, ale i dla kraju całego, cierpiącego na brak należytego rozwoju przemysłowo handlowego.

»Mamy krzywdę podwójną — powiada p. Majewski — raz przez obciążenie właścicieli nieruchomości wysokim lichwiarskim procentem, sięgającym 7, 8, 9 i wyżej od stu, co się kończy na drożyznie mieszkań i wyzysku klasy pracującej, powtórę przez próżniactwo tych drobnych kapitalistów, którzy stanowczo bez tak wysokiego procentu obyćby się nie mogli, i w razie niezalezienia lokaty na hipotece, musieliby się wziąć do przemysłu, handlu, lub innej pracy wytwórczej, przynoszącej im większy procent, a krajowi pożytek.

Całe rzesze kilku lub kilkonastotysięcznych kapitalistów stanęłyby powoli do pracy za własnymi warsztatami lub w drobnych własnych fabryczkach, co niewątpliwie tylko dodatni skutek przynieśćby mogło.

I rzeczywiście stosunki kredytowe są w kraju naszym fatalne. Z jednej strony kapitaliści oddają swoje fundusze na hipotece, przedstawiające bezwzględna pewność, z drugiej strony oddają je na weksle, stanowiące często makulaturę, nie

mającą często wartości stempla, na którym są pisane. Ostateczności tu się stykają. Natomiast niechaj jakiś przedsiębiorca przemysłowy lub handlowy potrzebuje kapitału do zawiązania lub zwinienia najracjonalniej obmyślanego przedsiębiorstwa, na próżno szukać będzie spółników, napróżno starać się będzie zawiązać spółkę komandytową lub akcyjną, nie znajdzie ani komandytaryuszów, — chyba, że jakiś finansista upatrzy w emisji akcyi korzystne dla siebie pole do zysków założycielskich.

Słabą, niewystarczającą dla potrzeb społecznych działalność naszych instytucji kredytu długoterminowego autor przypisuje monopolowi, jaki nie prawnie, lecz faktycznie im przysługuje. Od dzisiejszych instytucji nie spodziewa się on poprawy, ani skutecznej reformy. Zbyt one przeziębły rutyną, a przytem wytworzyły szkołę, przejętą dotychczasowymi zasadami, postępującą utartymi szlakami, lekającą się postępu.

»Do postawienia naszego długoterminowego kredytu na właściwej stopie, konkluduje autor, potrzeba nowej instytucji, uformowanej na nowych zasadach, któraby się wzorowała na zachodzie, i odpowiednio do tego nowe swoje ustawy ułożyła, łatwiej bowiem i bezpieczniejszy nowy gmach postawić, niż stary gruntownie przebudować.

Pytania i odpowiedzi.

PYTANIA.

Pytanie: 315.

Kto może być stałym dostawcą: galasówek (Galläpfel), dekstryny, siarczanu żelaza (Eisenvitriol) i olejku gwoździkowego?

Pytanie: 316.

W jaki sposób przygotować do handlu glinę żółtą »Ockerade« — gdzie zbyt na nią i po jakiej cenie.

Korespondencya Redakcyi.

WP. Borowy w Makowie. Jak obchodzić się z winem? pouczy książka pt. Webers illustrierte Katechismen — Weinbau, Rebenkultur und Weinbereitung v. Fr. Jak. Dochnal Verlagsbuchhandlung von I. I. Weber in Leipzig Rindnitzerstrasse 1—7.

WP. Słonina w Schodnicy. Podręcznik do nauki języka »Esperanto« przez Dra Zamenhola kosztuje 65 h. — nabyć go można w księgarniach we Lwowie. Jest i drugi podręcznik w niemieckim języku Weltsprache Esperanto in 20 Lektionen von Jürgenson.

WP. Podlaszecki w Przemyśle. Na list odpiszemy.

WP. Lercel w Rzeszowie. List wysłać.

Marcin PRUGAR i syn

PAROWA FABRYKA WYROBÓW
STOLARSKICH I PARKIETÓW

Lwów, Supińskiego I. 5. Telefon Nr. 563

poleca: wszelkie w zakres stolarstwa wchodzące wyroby
po cenach najniższych. 4

Zamówienia tak ze Lwowa jak i prowincyi uskutecznia się w jak
najrychlejszym terminie.

Własne biuro rysunkowe.

Kosztorisy wszelkie i przedmiary bezpłatnie. 56

Pismo — — —
dla młodzieży

Wieczory Rodzinne

Wychodzi co tydzień
wraz z dodatkiem dla
dzieci. — Co miesiąc
bezpłatny dodatek
książkowy. — — —

W WARSZAWIE:
Kwartalnie rub. 1—,
pocztą rub. 1 kop. 25.

W AUSTRII:
Kwartalnie kor. 3 1/2,
rocznie koron 13—.

Warszawa, Mazowiecka 10.

Pierwsze przedsiębiorstwo wiertnicze

Inż. Z. STYBER 15
i J. ZEITLEBEN 26

w Starym Zagórzu.

przeprowadza badanie pokładów pod względem tek-
tonicznym i geologicznym, sondowanie terenów pod
budowę mostów i gmachów — wiercenia za wodą,
naftą i pokładami mineralnymi z dobywaniem rdzenia;
dalej wszelkie roboty wchodzące w zakres studniarstwa.

ZAKŁAD ARTY- 14
STYCZNY . . .

Leona Appla

Lwów, — Pasaż Hausmana

26 poleca swoje wyroby: 15

szyby trawione do okien ko-
ściołów, klatek schodowych
i t. p., szyldy i tablice lane,
z metali, lakiernictwo galant.
i budowlane, tablice szklan-
ne, mosiężne i t. p. 65

— Genniki, kosztorysy, bezpłatnie. —

Najlepsza, najtańsza, znakomita

Juliusz Meinl

Lwów, Akademicka

Zlecenia z prowincyi uskutecznia się natychmiast.

Kawa

Herbata

Czekolada

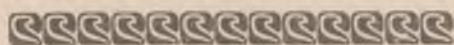
OLÓWKI KRAJOWE

Towarzystwa akcyjnego **St. Majewski i Syn**

Główne zastępstwo na Galicyę w kraj. Związku Przemysłowym: Lwów, Chorażczyzna 17.

Dostać
można
wszędzie.

65/4

Artyst. zakład rytowniczy MAKSA GLASERMANA

23 Lwów, ul. Sykstuska 1. 17

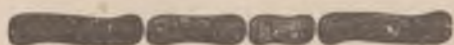
wykonuje gustownie i tanio:

stampilie kauczukowe
i metalowe, tablice i na-
pisy z metalu lane i mo-
siężne grawirowane,
numeratory i stemple
datowe, marki pieczęt-
kowe, odznaki dla stra-
ży, obcigi do plomb
i t. p.

14 Kosztorysy bezpłatnie.

65

Patenty

na wynalazki, ochronę modeli, ma-
rek fabr. i t. d. wyjednywa czynne
od r. 1882

BIURO PATENTOWE

**Włodarkiewicz
& Sieklucki - -**

Warszawa, Włodzimierska 16.

Własne warsztaty mechaniczne.
Stały Reprezen. w Petersburgu.

Wynalazki Biuro same nabywa lub
pośredniczy w ich eksploatacyi.

65

36 Pierwsza 5

Krajowa Fabryka
wyrobów masarskich

A. Finkelsteina

we Lwowie

plac Gołuchowskich 1. 2.

poleca swe znane wyroby

wędlin, salami i t. d. 57

Pierwszy krajowy
zakład artystyczny
**ELEKTRYCZNE
URZĄDZONY**

M. HEGEDŰS
LWÓW
ul. Kopernika 8.

WYKONUJE
ARTYSTYCZNIE:
KUSZE DRUKARSKIE
WSZELKIEGO RODZAJU
DLA ILUSTRACJI KSIĄŻEK
DZIENNIKÓW CZASOPISM
ANONSÓW CENNIKÓW I T.

FOTOCYKNOGRAFIA
AUTOTYPIA
CHROMOTYPIA
FOTOLITOGRAFIA
ŚWIATŁODRUK

ZAKŁAD ART. FOTOGRAFICZNY
SECESSION
LWÓW
ul. Kopernika 8.

POWIEKSZENIA DO NATURALNEJ WIELKOŚCI PO NAJNIŻSZYCH CENACH.
KUSZE PRZECHOWUJĄ SIĘ NAŚLADOWNICTWO ZASTRZEŻONE.

Oleje cylindrowe i Maszynowe

w najlepszych jakościach

poleca

Fabryka nafty Fibicha i Stawiarskiego

KROSNO.

30

81

W niedzielę i święta
dwa przedstawienia.

„Colosseum“

Hermanów

Największy Teatr Rozmaitości

codziennie przedstawienia
pierzwszorzednych atrakcyi.

Początek punktualnie o g. 8. wiecz.

Bilety wcześniej do na-
bycia w biurze Płohna,
ul. Karola Ludwika 9.

Technik z I. roku

z ukończonym gimnazjum
poszukuje lekcji. Zgłoszenia
przyjmuje Administracya
„Przemysłowca“ pod E. J.

„Architekt“

miesięcznik poświęcony ar-
chitekturze, budownictwu
i przemysłowi artysty-
cznemu

wychodzi w Krakowie raz na
miesiąc, w zeszytach ozdo-
bionych licznymi ilustracyami
i tablicami rysunkowemi.

Przedpłata rocznie 20 K, 10 rb.,
20 m., lub 30 fr. — Pojedyn-
czy zeszyt 2 K, 1 rb., 2 m.,
lub 3 fr.

Dla członków polskich To-
warzystw technicznych o
20% taniej.

Kraków, ul. Zgoda 1.

30

47

Patenty

na WYNALAZKI WYJEDNYWA
inż. St. Dzbański

Wiedeń, Lindengasse Nr. 2.

Międzynarodowe biuro
patentowe.

65

W SALONIE:

Dama: Czas panu, jenerale, pomyśleć
o ożenku.

Jeneral: Jakto? w moim wieku, pa-
ni, z siwą głową iść do ołtarza?

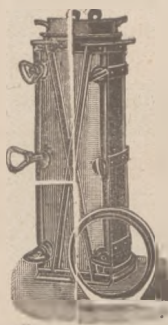
Dama: Właśnie w pańskim wieku;
szkoda przecie wdowiej emerytury, którą
pan daruje skarbowi.

„Przyroda“

pismo tygodniowe, ilustrowa-
ne, poświęcone uprzystępnia-
niu wiedzy przyrodniczej
z szerokiem uwzględnieniem
geografii. — Administracya
„Przyrody“ w Księgarni Na-
ukowej — Warszawa, ulica
Krucza 44.

Upraszamy uprzejmie o powoływanie się przy zamówieniach na ogłoszenia „Przemysłowca“.

Poco kupować za granicą? Czy ma Pan piasek?

Dostanie Pan wszystkie maszyny i formy do wyrobów cementowych jak: prasy, stoły do wyrobu dachówek, podkładki prasowane i lane, matrycy i szablony, formy do rur, farby, olej, młynki do mięszania farb z cementem, oraz podanie sposobu fabrykacji i t. d. we Fabryce maszyn JANA ENDLERA (istniejącej już od lat 20 tu) obecnie w Pfaffstätten obok Wiednia nad Kanałem Nr. 106. Wszystkie podane firmy są na składzie, które wraz z maszynowym urządzeniem w ruchu można oglądać w każdym czasie.

49—61

Dobre świadectwo. — Jakto? — pyta pan zgłaszającej się nowej służącej, — w jednym roku aż dwadzieścia razy zmieniałaś służbę?

— Ano tak? — odpowiada służąca, — cóż ja temu winna, że się drą o mnie? oć każda pani chce mieć dobrą służącą!

39

Karol Hornung

Lwów, Szpitalna 40.

Telefon nr. 353.

Parowa fabryka stolarska

wykonuje roboty budowlane, posadzkowe, urządzenia kościelne i szkolne, tak w miejscu jak i na prowincję po umiarkowanych cenach.

14

Juliusz Overhoff we Wiedniu

wykonuje

Aparaty do czyszczenia wody, patent Dervaux-Reisert, Filtry do wody — patent Reisert. Urządzenia do chłodzenia wody — patent Overhoff-Collaut.

Wyłączne zastępstwo na Galicyę i Bukowinę posiada

J. Szaynok

biuro techniczne i fabryka maszyn w Rzeszowie.

Przegląd Górniczo-Hutniczy.

Czasopismo poświęcone sprawom przemysłu górniczego hutniczego.

Wychodzi 1. i 15. każdego miesiąca.

Z przesyłką pocztową (w kraju i zagranicą): rocznie 12 rb., półrocznie 6 rb., kwartalnie 3 rb.

Adres Redakcyi: Dąbrowa (gubernia Piotrkowska) w gmachu resursy.

Numerы okazowe na żądanie wysyła się bezpłatnie.

Dla przedsiębiorców!

Znakomita sposobność do założenia fabryki.

Do nabycia tanio korzystnie położona realność z kamienią frontową, olcynami i wielkim placem we Lwowie w dzielnicy grodeckiej) razem 1000 m². Gotówka po rzebną 27 000 kor.

Plany. szczegółowe informacje w Admin. „Przemysłowca“.

Używane szyny

wózki, rozjazdy w zupełnie dobrym stanie

z powodu zupełnego zwinienia interesu tanio do sprzedania. — — — — —

Zgłoszenia pisemne pod „Okazyja“ do Administracyi „Przemysłowca“.

Najznakomitsze wprzód i w tył szyjące i do haftu artystycznego urządzone

„ORYGINALNE VICTORIA”

maszyny do szycia

są najlepsze i wskutek swych wybitnych zalet najtańsze.

Maurycy Frühling

Lwów, Trzeciego Maja 1. 5.

FLIEB: Stanisławów Pasaż — Tłumacz, Rynek.

14

MASARNIA

32

Franciszka Jchniowskiego

we Lwowie ul. Batorego 4. obok Wgo Soleckiego

poleca szynki uznane ogólnie za najlepsze w smaku oraz wszelkie inne wędliny, niezrównanej dobroci również wielki zapas smalcu i słoniny.

85

31

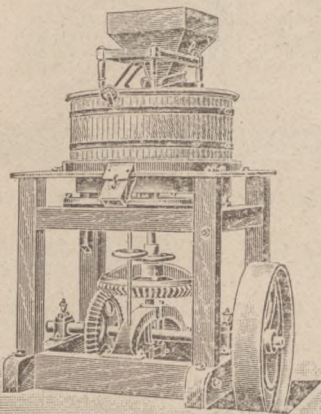
Młyny

poruszane motorami wodnymi, parowymi i ssąco gazowymi

urządza fabryka maszyn

J. SZAYNOK

w Rzeszowie.

Wiele pieniędzy!

można zarobić prowadzając

Przepisy

do fabrykacji przetworów chemiczno-technicznych, kosmetyków, środków leczniczych itp.

z laboratorium chemiczn.

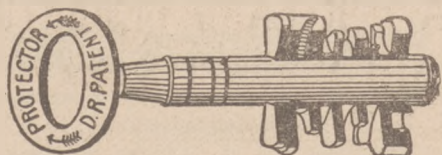
Dr. chem. DAVIDSOHN

et Dr. med. JUNGMAHN

Berlin Nr. 74. Friedrichstr. 131 D.

Proszę żądać ofert. — Korespondencya polska.

Wiele pieniędzy!

Jedynie zastępstwo i skład na Lwów

Leopold Herrmann
ul. Grodecka l. 14 a.

Cudem techniki
nazywają fachowcy **patentowany zamek Protektor**
w który zaopatruje swe ogniotrwałe i pewne przed włamaniem

Kasy HESKY S. Wertheimer

Fabryka: Wiedeń XVII/3.

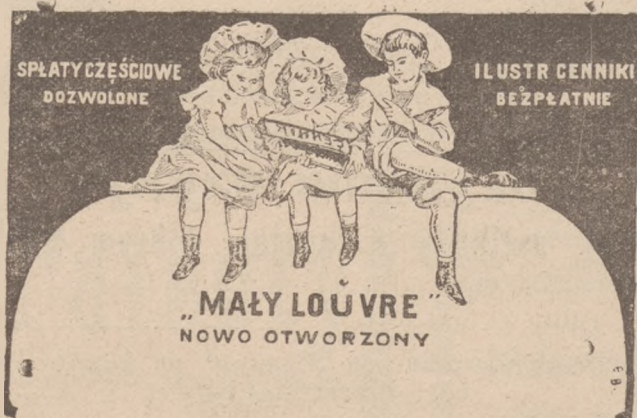
Niezrównane kasy najnowszej konstrukcji. — Tanie ceny fabryczne.

SPŁATY CZĘŚCIOWE

przysnajemy wszystkim osobom, także z prowincyi, dobrze sytuowanym, bez różnicy stanu lub rangi.

33 Nowo otworzony Magazyn nowości dla dam i dzieci we LWOWIE, przy ul. Halickiej l. 19a.

„MAŁY LOUVRE“

poleca swój olbrzymi wybór

bluzek, kapeluszy, rękawiczek, hasek, szlafroków, matynek, fartuszków, konfekcyi dziecięcej dla chłopców

parasoli, parasolek, pończoch i towarów pończoszковых, woalek i innych towarów modnych, towarów lnianych, bielizny stołowej, bielizny męskiej, damskiej i dziecięcej i w. i.

Zlecenia z prowincyi załatwia się odwrotnie

Zarząd Magazynu „Mały Louvre“

we Lwowie, ul. Halicka l. 19a (róg ul. Sobieskiego).

Ilustrowane cenniki wysyła się na prowincję darmo i oplatnie.

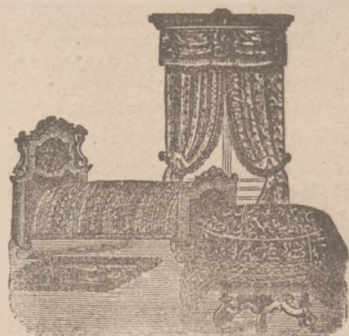
Nasz główny skład dywanów, portyer, firanek, chodników, koców, kołder, kap na stoły i na łóżka, cerat, linoleum i artykułów dekoracyjnych znajduje się we LWOWIE, przy ulicy Sykstuskiej l. 6. a (Pasaż Hausmana).

Spłaty 26

częściowe!

Dozwolone także osobom z prowincyi za poprzedniem ustnem lub listownem porozumieniem się.

Bezsprzecznie największy wybór!

Renomowana i powszechnie znana firma

Dom towarowy „Au Louvre“

we Lwowie, ul. Sykstuska l. 6 a (Pasaż Hausmana)

poleca swój obfity i bogato zaopatrzony skład wszelkich możliwych gatunków dywanów (także kościelnych i przed ołtarze) dywaników, portyer, firanek, chodników, kap na stoły i łóżka, cerat, linoleum, kołder, koców, der na konie oraz wszystkich innych przedmiotów dekoracyjnych po nader niskich cenach konkurencyjnych,

Na żądanie wysyłamy na prowincję darmo i oplatnie nasze bogato ilustrowane cenniki, w których są opisane także towary lniane i bawełniane, bielizna męska i damska, szyfony, płótna, bielizna stołowa i inne ważne artykuły, w zakres domowego gospodarstwa wchodzące. Zlecenia z prowincyi załatwia się odwrotnie.

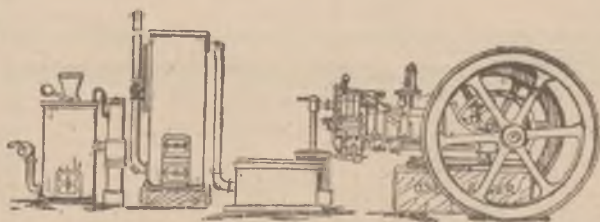
By ująć pomyłkom, prosimy na nasz adres dokładnie zważać.

Z poważaniem Zarząd firmy:

Dom towarowy „Au Louvre“

Lwów, Sykstuska 6 a.

6

Skład motorów wybuchowych

URZĄDZEŃ MŁYNÓW I FABRYK

39

Leon Keller, Lwów, Grodecka 35.

Kosztorysy i plany na żądanie.

40

Goleszowska fabryka
cementu portlandzkiego
Goleszów

(stacja kolei, poczta i telegraf na miejscu).

Roczna produkcja 1,200.000 — 1,500.000 ctn. metr. portland-cementu.

7

Zawsze jednostajny — pierwszej jakości — najprzedniejszej miążkości.

Przewyższa znacznie przepisy normowane przez Stow. austriackich inżynierów i architektów.

58

SPECYALNOŚĆ: cement do wyrobu posadzek i kamienia sztucznego rur i dachówek cementowych.

Roman-cement
Wapno skaliste

132

Podgórze-Bonarka

(pod Krakowem).

¹⁰ FABRYKA PORTLAND CEMENTU

Bernard Liban i Spka

¹⁴ poleca swój produkt najprzedniejszej jakości.

⁶⁵

WODOCIĄGI

dla miast, miasteczek, gmachów publicznych

projektuje i wykonuje firma

August Löw i Sp.

LWÓW, ul. Kołłątaja 1. 6.

Adres telegramów: „KALORYA“ — LWÓW.

Ogrzewanie centralne

wszelkich systemów

Łaźnie, łazienki, pralnie, suszarnie, wszelkie urządzenia mechaniczne. Poszukiwanie i uchwycenie źródeł, wiercenie studzien, ustawianie pomp. Instalacje domowe z łazienkami i klozetami.

Generalne zastępstwo dla Galicyi i Bukowiny patentów. łazienek szafkowych „The Elkay Syndicate“ w Londynie. (w)

¹² Krajowy Związek Przemysłowy ¹⁵

AGENCYA HANDLOWA WYDZIAŁU KRAJOWEGO

we Lwowie, ulica Chorążczyzny 1. 17.

Przyjmuje zastępstwa fabryk krajowych i utrzymuje agencję handlową. Pośredniczy w eksporcie wszystkich kraj. produktów.

UTRZYMUJE BAZARY KRAJOWE:

we Lwowie, Hotel Georgea, — w Krakowie, Rynek główny 1. 20, w Nowym Sączu, ul. Krakowska 1. 7 — w Przemyśle, ul. Franciszkańska

które polecają

sukna, płótna, dreliechy, barchany, makaty, kilimy, wyroby koszykarskie, zabawki i wogóle wyroby krajowego przem. tak fabrycznego jak i domowego.

Informuje w kwestyach rodzimego wytwórstwa i handlu.

⁶⁵

¹⁵

Architekci

J. SOSNOWSKI & A. ZACHARIEWICZ

krajowe przedsiębiorstwo robót betonowo-żelaznych konstruujące ogniotrwałe, żelazno-betonowe - - - -

(BÊTONS ARMÉS)

Systemu Hennebique.

EXPOSITION UNIVERSELE 1900.

GRAND PRIX

Wystawa Jubileuszowa we

Lwowie 1902

zaszczytne uznanie.

STROPY, MOSTY, TUNELE, FUNDAMENTA, KANALIZACYE, ZBIORNIKI, FABRYKI, MŁYNY, PILOTY BÊTONOWE i t. p.

Wstępne projekta i przedmiary bezpłatnie.

Lwów, ul. Na Błonie 3.

FILIA

Kraków, ul. Szpitalna 17.

Telefon 470.

⁶⁵

JÓZEF GORLECKI.
.... FABRYKA
SIATEK, MEBLI, KONSTRUKCJI ŻELAZNYCH
I WYROBÓW ORNAMENTALNYCH KUTYCH.
KRAKÓW, ul. św. Wawrzyńca 26.

Telefon 277.

Telegr.: Józef Gorlecki Kraków.

⁶⁵

Upraszamy uprzejmie o powoływanie się przy zamówieniach na ogłoszenia „Przemysłowca”.

16

WODOCIĄGI

dla miast, gmin, folwarków, fabryk, ogrodów, gmachów publicznych,
domów prywatnych i t. d.

Poszukiwanie i uchwycenie źródeł. Wiercenie studzien. Ustawianie pomp.
Instalacje domowe z klozetami, łazienkami itd.

projektują i wykonują:

Inż. Leonard Nitsch i Ska, Kraków, ul. Kolejowa 1. 18.

Najlepsze referencye z dotychczas wykonanych robót. — Kosztorysy bezpłatnie.

65

Centralne

14

Ogrzewanie

wszelkich systemów

i WENTYLACYE

Łaźnie, Mechaniczne pralnie, suszarnie i t. d.

Oryginalne

17

SINGER

Patrz na
markę fabryczną.

Maszyny - do szycia

Singer Comp. Tow. akc. Maszyny do szycia

Lwów, ul. Sykstuska 6.

E. HAUSMANN

Lwów, Pasaż Hausmana 6.

20

Telefon 303.

23

Pierwsze krajowe zakłady dla wszelkich urządzeń elektrycznych. Największe składy wszelkich materiałów instalacyjnych, aparatów i t. d.

Światło — Przenoszenia siły — Telefony — Gromochrony — Sygnały — Instrumenty — Akumulatory —
Baterye — Łatarki — Świeczniki.

74

KOSZTORYSY GRATIS I FRANKO.

BRACIA

RZĘDOWSCY

BIURO ELEKTROTECHNICZNE

Lwów ul. Sykstuska 16. i ul. Balonowa 12.

Krajowy zakład dla budowy wszelkich urządzeń elektrycznych. Własne warsztaty.

NAJWIĘKSZE SKŁADY
WSZELKICH ARTYKUŁÓW
ELEKTROTECHNICZNYCH.

Polecają żarówki tantalowe
zużywające 50% mniej
prądu.

Kosztorysy bezpłatnie.

21

Laboratorium handlowe

25

**Inż. MARYANA WIELEŻYŃSKIEGO, zaprz. rzeczoznawcy sąd.
w Borystawiu.**

Wykonuje: Analizy i badania wszelkich produktów z dziedziny przemysłu naftowego i woskowego, w szczególności ropy i olejów smarowych. — Analizy gazów kominowych i kopalnianych i t. d. — Analizy gleby, gliny i minerałów. — Analizy moczu, sputum i t. d. pod kontrolą dr. med. Klarfelda w Drohobyczu.

— Udziela informacji i porady technicznej z zakresu przemysłu naftowego. —

Zajmuje się naukową reklamą produktów krajowych.

37

Wodociągi,

wiercenia studzien, usta-
wianie pomp, pralnie,
łaźnie, susznie itd. - - -

19

urządzają

Chylewski, Kruby i Sp.
Lwów, Kopernika 15 a. — Telefon 534.

Ogrzewania centralne

oświetlenia

14

MOTORY

i wszelkie urządzenia mechaniczne.

REPREZENTACJA

Kraków, ulica Szewska 1. 23.

Adres telegr. Chylewski, Lwów. — Kosztorysy bezpłatnie. 65

Posiadacze losów

mogą u nas dostać za nie pełny kurs dzienny i na życzenie te same losy (t. j. te same numery) grając na nie bez przerwy, nabyć na dogodnie spłaty miesięczne. Losy gdziekolwiek zastawione, wykupujemy i przeprowadzamy powyższą transakcję.

Polecamy uprzejmie naszą firmę do wszelkich obrotów bankowych. Kupno i sprzedaż obligacji, losów i monet. — Agentów żadnych nie wysyłamy. — Kalendarzyk bankowy bezpłatnie.

SCHÜTZ i CHAJES

DOM BANKOWY

we Lwowie, plac Maryacki 7.